

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 5 (2281) Год XLV

Беласток 30 студзеня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

У Консульстве Рэспублікі Беларусь

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

У аўторак, 18 студзеня 2000 года, у Генеральным Консульстве Рэспублікі Беларусь у Беластоку адбылася прэс-канферэнцыя, прысвечаная працы Консульства ў 1999 годзе. Адкрываючы прэс-канферэнцыю Генеральны консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Мікалай Крэчка павіншаваў прысутных з Новым годам, а затым прадставіў новага віцэ-консула Ігара Сякруту, які будзе займацца візвым абменам; кантактамі з масмедиямі займацца будзе віцэ-консул Павел Латушка.

Павел Латушка паведаміў, што нягледзячы на паходаданне адносін паміж Варшавай і Мінскам Консульства паспяхова садзейнічала супрацоўніцтву мясцовых самаўрадаў, падтрымцы эканамічных ініцыятываў, навуковому і культурному супрацоўніцтву ды канфесійному абмену. Адбываліся міжрэгіянальныя контакты: Люблін — Брэст, Эльблонг — Навагрудак і Ліда, Ломжа — Палацк і Гайнайка — Каменюкі. Асноўнай жа задачай у працы Консульства была ахова правоў і інтарэсаў грамадзян Рэспублікі Беларусь. У мінульым годзе на ахопліваемай дзейнасцю Консульства тэрыторыі Падляшскага, Люблінскага і Вармінска-Мазурскага ваяводстваў ахвярамі злачынстваў сталі 451 грамадзянін Рэспублікі Беларусь, а найбольш небяспечным для іх быў горад Беласток. Найчасцей грамадзян Беларусі абраўдалі, рабавалі і збівалі з рабаўнічымі мэтамі. За той жа час на згаданай тэрыторыі былі затрыманы 304 грамадзяніны Рэспублікі Беларусь, падазраваемыя ў здзяйсненні злачынных актаў.

Галоўным недастаткам у развіцці польска-беларускага супрацоўніцтва з'яўляюцца вялікія чэргі на пагранічных пераходах. Беларускі бок вялікую надзею ўскладае на рэканструкцыю пагранічных пераходаў ў Брузгах (за Кузніцай-Беластоцкай). Калі ў сакавіку-красавіку за-кончыцца разбудова пагранічных пераходаў ў Бераставіцы (за Баброўнікамі), тады яшчэ ў першым пайгодаў беларускі бок прыме рашиэнне аб дазволе на перасяканне яго грамадзянамі; дагэтуль адбываецца там толькі таварны рух. Разбудоўваюцца таксама пераходы Казловічы — Кукурыкі і Брэст — Тарэспаль. Беларускі бок прапануе будову новых пагранічных пераходаў паміж Польшчай і Беларуссю.

Занепакоенасць Консульства выклікае сітуацыя беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы, напрыклад, зацияжка з будовай Беларускага музея ў Гайнайцах. У Беларусі, для прыкладу, Музей Адама Міцкевіча ў Навагрудку быў адкрыты за сродкі беларускай дзяржавы.

[працяг 4]

Каляднікі з Дубіч-Царкоўных.

Фота Аляксея МАРОЗА

Калядаванне на Гайнайшчыне

На ХХІ Павятовых спатканнях калектываў калядоўшчыкаў, якія 15 студзеня 2000 года адбыліся ў Гайнайскім доме культуры, сабраліся каляднікі з усёй Гайнайшчыны. Дырэктар ГДК Мікола Бушко паясніў, што ў ГДК спявалі каляднікі ўжо з 1980 года. Сёлета спатканні каляднікаў памаладзелі. Апрача дзевяці вясковых калектываў, сярод якіх многія выканаўцы ўжо і раней выступалі ў Гайнайцы, прыбыло чатыраццаць калядуючых груп дзяцей і моладзі з падставовых і сярэдніх школ і дзеткі з Самаўрадавага прадшколля н-р 1 у Гайнайцы. Першымі выступалі вучні падставовых школ з Семяноўкі, Дубіч-Царкоўных, Гайнайкі (школы н-р 1 і 6), Кленік, Чыжоў і госці — дзеці з Бoцькаў, што ў Бельскім павеце. Пазней даехалі яшчэ маладыя каляднікі з Нарвы і Ласінкі. Амаль усе групы выходзілі на сцену з прыгожымі гвiazdamі і спыняліся каля акна вясковай хаты, каб славіць Нараджэнне Хрыстове. Некаторыя спявалі беларускія калядкі апрацаваныя на Гродзеншчыне, іншыя выступалі з мясцовыми, захоўваючы моўныя адметнасці сваіх дыялектаў. Журы, якое састаўлялі Анна Сідарук, Ірэна Лукашук, а старшыня вясковай асноўнай школы Сцяпан Копа з Ваяводскага асяродка анимациі і развіцця культуры, вялікую ўвагу звязралі на аўтэнтычнасць калядак і выгляд каляднікаў. Старшыня Сцяпан Копа заяўвіў, што высокія ацэнкі даваліся за правільнае выкананне мясцовых калядак. У катэгорыі падставовых школ першыя ўзнагароды атрымалі школьнікі з Кленік і дзеткі з калектыву „Лісічкі“ з Ласінкі. За калядкі на мясцовы дыялекце і добрую ігру на акардэоне вылучэнні атрымалі вучні з Дубіч-Царкоўных. Публіцы падабаліся таксама і многія іншыя калектывы, але колькасць узнагарод была абмежавана.

Многія каляднікі рыхтаваліся не толькі да выступлення ў Доме культуры, але наведвалі суседзяў і жыхароў іншых вёсак, калядуючы на патрэбы працавалі падставовых прыходаў. Моладзь калядавала, радуючыся Нараджэннем Хрыстовым і мясцовымі традыцыямі, якія на Гайнайшчыне надалей яшчэ жывыя.

Аляксей МАРОЗ

Дзе праўда селяніна?

Уладыслай Сэрафін кажа ясна: што „залаты“ польскую сельскую гаспадарку, пасля таго, як развалі „спулдзельчасць“, якая не была выдумкай „камуны“, вытворчасць ільну і іншых прамысловых культур, намерваеца гэта зрабіць з малочнай і цукровай прамысловасцю. Але гэта „барацьба не з уладай, а з эканамічнай сістэмай“.

[селянскія праблемы 3]

Мова і заканадаўства

„Закон аб мовах“ меў уступіць у сілу восенню 1990 г. і стаць пачаткам працэсу беларусізацыі інтэлектуальнага, культурнага і асветнага жыцця ў рэспубліцы. Да канца 2000 года ўсе ўстановы, апрача школыніцтва для нацыянальных меншасцей, мелі працаўцаў на дзяржаўнай мове.

[няздзейненне 4]

Прыгадаем А. Бартуля

У час нямецкай акупацыі Аўген Бартуль зноў жыве і працуе на Лідчыне. Адсюль ён звяртаецца з просьбай да старшыні Віленскага беларускага камітэта Баляслава Грабінскага, каб той выслаў яму ліст-пацвярджэнне, што Бартуль з'яўляецца беларускім пісьменнікам. Той даў адказ: „Ці не запозна вы пра гэта ўспомнілі?..“

[ліст пісьменніка 5]

Звязда і калядаванне

15 студзеня ў Беласток прыехала 13 калектываў. На сцэне красавалася дэкарацыя ў выглядзе вясковай хаты, што выклікала святочны, калядны настрой. Мерапрыемства ўдастоілі дыпламаты, парламентары, чыноўнікі і святары.

[мерапрыемства 9]

Уяўлялі, што ў вайну зямля гарыць

Пад восень чырвонымі таварнымі вагонамі завезлі нас у Сімбірскую губернню ў вёску Карамыслаўку. Там быў вялікі апусцелы барскі дом, дзе і пасялілі амаль усе Рыбакі, а наша сям'я пасялілася папрыч. Нас узяў гаспадар Крылой, які меў дзве хаты, адну парожнюю.

[безсанства 10]

Пляценне ў зімовы час

Уладзімір Палавянюк пляценнем займаецца з 16 года жыцця. Плялі таксама ягоныя бацькі — Аляксандр і Верна. Тады гатовыя вырабы скупляла фірма „Цэпэлія“. Палавянюкі рабілі перш за ўсё куфэрачкі, крэслы, будачкі для птушак.

[рамяство 11]

Беларусь — беларусы

Game over або

Пасправайце пачаць спачатку

Гэтая навіна яшчэ не вядомая шырокаму грамадству. Але карэспандэнт „Белорусской деловой газеты”, якому было даручана ўзяць інтэрв'ю ў віцэспікера Палаты прадстаўнікоў Уладзіміра Канаплёва, прынёс у рэдакцыю сенсацыю. Высветлілася, што пераговорны працэс паміж уладамі і апазіцыяй, арганізаваны пад эгідай місіі АБСЕ, закончыўся, так і не паспейшы пачацца. Усе чакалі, што дыялог праваліца, але ніхто нават не падумаў, што ўлада адважыцца зрабіць першы крок. (...)

Ідэя выходу з канстытуцыйнага крызісу шляхам перагавораў паявілася ў Кантрольна-нагляднай групе АБСЕ больш паўгода таму. З того моманту ўсе намаганні апазіцыі былі засяроджаны на падрыхтоўцы да дыялогу. З самага пачатку суб'екты перагаворнага працэсу раздзяліліся на дзве групы — тых, хто ўсур'ёз верыў, што перагаворы адбудуцца (сярод іх былі камуністы, КНГ АБСЕ і так далей), і тых, хто на ідэю дыялогу рэагаваў з сумненнем — моў, пустая страта часу (БСДП, БНФ, АГП). Тым не менш апазіцыя напружана прымала платформы, пісала заявы, працавала над графікам і павесткай дня, працавіла ўнутрыпарцыйныя кансультатывы, працуючы сформуляваць узгодненія патрабаванні да ўлад. Вялікая колькасць часу і сіл пайшла на тое, каб паявіўся дакумент з трывма аднолькавымі патрабаваннямі — удасканаленне Выбарчага кодэксу, доступ да сродкаў масавай інфармацыі, пашырэнне паўнамоцтваў парламента. Далей адбылася доўгая і вельмі нервовая работа па „рассадцы” за стол перагавораў. Па прычыне месцаў за круглым столом вітуальнаага дыялога партыі сварыліся і крьгудавалі адна на адну. Калі ўрэшце дэлегацыя ад апазіцыі была ўстаноўлена, калі былі сформаваны экспертыя групы, упершыню ўзнікла пытанне: а што далей? З'яўленне асобы Міхаіла Сазонава на чале афіцыйнай дэлегацыі дазволіла жывіць іллюзію надзеі. Зноў замест канкрэтнай работы па арганізацыі акцыі пратэсту і падрыхтоўкі да выбараў апазіцыя занялася доўгімі штотыднёвымі дыскусіямі. Кожная партыя бачыла свае шляхі пранікнення на блакітныя экраны. Удзельнікі пасяджэнняў экспертыя груп настолькі паглыбіліся ў натхнільны працэс размеркавання неіснуючага эфірнага часу, што пачалі нават абмяркоўваць кандыдатуры журнаўстаў, якія могуць прэтэндаваць на „стырнавых” апазіцыі на тэлеканале.

Потым падышла чарга скептыкаў — Лукашэнка асабіста ануляваў усе дасягнутыя дамоўленасці, называўшы магчымасць з'яўлення партый у эфіры „цэнзурай”. І гэта нягледзячы на тое, што дэлегаваны Аляксандрам Лукашэнкам на перагаворы Міхаіл Сазонав паспейшы да таго часу падпісаць пратакол аб доступе апазіцыі да сродкаў масавай інфармацыі.

І так перагаворны працэс увайшоў у стадию, якую можна было б назваць „замарожваннем”. Прадстаўнікі партый і КНГ АБСЕ бяздзейнисць улад прымалі за напружаныя пошуки новай кандыдатуры на пасаду Міхаіла Сазонава. 13 студзеня, калі падчас прыёму

Віктар Мартыновіч
Белорусская деловая газета
№ 705, 22.01.2000 г.

Сустрэча двух пакаленняў патрыётаў

16 студзеня ў Гродне адбылася сустрэча ўдзельнікаў беларускага нацыянальнага руху 40-50 гадоў з прадстаўнікамі патрыятычных маладзёжных арганізацый. З ініцыятывай правядзення мерапрыемства выступіла гродзенская філія Беларускай сацыял-дэмакратычнай грамады. Дзейны ўдзел у падрыхтоўцы сустрэчы прынялі таксама хлопцы са спартова-патрыятычнай арганізацыі „Край”. Значную падтрымку аказала гродзенская абласная філія Фонду імя Льва Сапегі.

Пачалася імпрэза беларускім нацыянальным гімнам, які спявалі гродзенскі хор „Бацькаўшчына”. Пад слова: „Мы выйдзем шчыльнымі радамі”, „краёўцы” ўнеслі ў залу бел-чырвона-белы сцяг. Ветэраны беларускага вызвольнага руху са слязамі на вачах спявалі гімн разам з хорам.

З прывітальным словам да гасцей, якія прыехалі з розных куткоў Беларусі, зварнуўся старшыня філіі Фонду імя Льва Сапегі Уладзімір Хільмановіч. Ён сказаў, што зараз сярод некаторых палітыкаў стала модна гаварыць быццам бы незалежнасць Беларусі дасталася выпадкова і народ за яе не змагаўся, але ўдзельнікі сустрэчы з'яўляюцца жывым прыкладам адваротнага. Яны прысыцілі лепшыя гады свайго жыцця змаганню за свабоду Айчыны, з годнасцю неслі імя беларуса праз жахі сталінскіх канцэнтрацыйных лагероў і зараз застаюцца вернымі ідэалам маладосці.

Гісторык з Мінска Яўген Калубович казаў пра пераемнасць пакаленняў. Па словах навукоўца, на працягу 200 гадоў беларусы змагаліся на незалежнасць. Падзеі 17 кастрычніка мінулага года ў Мінску даюць падставы сцвярджаць, што ўдзельнікам нацыянальнага руху 40-50 гадоў ёсць каму перадаць эстафету барацьбы.

Я ведаю, калі ў нас з'яўлялася такая арганізацыя як „Край”, Беларусь стане сапраўды незалежнай краінай, — сказала бытая сяброўка Саюза беларускай моладзі, шматгадовая пакутніца лагероў Надзея Дзэмідовіч з Калодзішчаў. Спадарыня Надзея прачытала некалькі сваіх вершаў напісаных спецыяльна дзеля гродзенскай сустрэчы.

Генадзь Пяткевіч з Новага Свержання прапанаваў стварыць разам з моладзю арганізацыю, якая займалася б пашырэннем ведаў пра беларускі вызвольны рух сярод шырокіх масаў народу, а не толькі сярод палітычна ангажаваных людзей. Спадар Пяткевіч падчас вайны быў актыўным дзеячам баранаўцікага СБМ, пасля вайны ўдзельнікам антысавецкага падполья.

Планы апазіцыі

На пачатку вясны беларуская апазіцыя правядзе некалькі буйнамаштабных акцыяў пратэсту. Пра гэта прадстаўнікам СМІ было заяўлена на сумеснай прэс-канферэнцыі палітыкаў „новай хвалі”, якая адбылася 18 студзеня ў Мінскім міжнародным адукацыйным цэнтры. У сустрэчы з журналістамі бралі ўдзел: старшыня партыі БНФ Вінцук Вячорка, лідэр Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) Мікалай Статкевіч, намеснік старшыні Аб'яднанай грамадзянскай партыі Аляксандр Дабравольскі, намеснік старшыні Вярховнага Савета Беларусі 13-га склікання Анатоль Лябедзька, дэпутат ВС Павел Данэйка, адзін з кіраўнікоў грамадзянскай ініцыятывы „Хартыя-97” Дзмітрый Бандарэнка, віцэ-прэзідэнт Беларускага

— Калі нам было столькі, колькі вам цяпер, — казаў ён моладзі, — мы рыхтаваліся быць салдатамі Беларусі.

Адзін за адным выступалі ветэраны, сябры Саюза беларускай моладзі, Беларускай краёвой абароны, славутага рагулёўскага Навагрудскага швадрону, дзеячы паслявенных падпольных патрыятычных арганізацый. Успаміналі герояў, якія не дажылі да сённяшняга дня. Вядомых, такіх як Ларыса Геніуш і невядомых, чые імёны да гэтага часу пад забаронай. Ці не ўпершыню публічна было сказана пра партызанская камандзіра Івана Раманчука, які ў канцы 40-х гадоў дзейнічаў са сваім атрадам на Нясвіжчыне, а ў 1947 годзе арганізаў падпольны Саюз змагання за незалежнасць Беларусі.

У другой палове дня для ветэранаў адбыўся канцэрт, у якім прынялі ўдзел — дзіцячы фальклорны гурт „Дударыкі” і бард Андрэй Мельнікаў.

Напрыканцы сустрэчы бытая сяброўка СЗЗНБ, удзельніца паўстання палітвязняў у Кінгіры ў 1954 годзе, Вера Касмовіч з Гардзея, выказала ўдзячнасць арганізатарам імпрэзы.

— Вы зрабілі сапраўднае свята для нашых душ, — сказала яна. — Раней нас ніхто не успамінаў. Мы нікому не былі патрэбны. Лукашэнка нават пазбавіў тых невялічкіх льготаў, якія былі пры Шушкевічу. А нам шмат не трэба. Галоўнае, каб пра нас помнілі, каб мы ведалі, што нездарма пакутавалі ўсё жыццё за Беларусь.

На жаль, не ўсе запрошаныя змаглі прыехаць на сустрэчу. Не дазволіў на гэта стан здароўя. Але ніхто з ветэранаў не застаўся раўнадушным да ідэі правядзення такіх спатканняў. Вось што напісаў у лісце да арганізатараў былы „рагулевец” Андрэй Вайтовіч са Слоніма: „Ваша запрашэнне на сустрэчу ўдзельнікаў беларускага нацыянальнага руху прымусіла мае вочы зрабіцца вільготнымі. На восьмідзесятым годзіку жыцця хтосьці мяне ўспомніў, першы раз у жыцці. Вялікі, вялікі дзякую!”.

— Для нас гэта сустрэча з'яўляецца справай гонару, — сказаў старшыня гродзенскай Грамады Віктар Сазонав. — Менавіта такія акцыі забяспечваюць духоўную пераемнасць пакаленняў.

Удзельнікі гродзенскага спаткання вырашылі, што яно не павінна быць апошнім. Запланавана летам зрабіць наступнае і па старацца сабраць як мага больш ветэранаў беларусканаціянальнага руху 40-50 гадоў, не толькі з Беларусі, але і з тых, хто живе за мяжой.

Зміцер Кісель

кангрэса дэмакратычных прафсаюзаў Віктар Іавашкевіч.

Чакаеца, што дзве сумесныя акцыі беларускай апазіцыі пройдуть 15 і 25 сакавіка. Першая з якіх — у Дзень Канстытуцыі — стане працягам восенскай акцыі „Марш свабоды”, падчас якой на вуліцы Мінска выйшлі каля 20 тысяч чалавек. Другая акцыя прымеркавана да Дня волі, які штогод адзначаецца апазіцыяй у дзень абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі — 25 сакавіка. Маладыя палітыкі разлічваюць прыцягнучу ў свае шэрагі каля ста тысяч чалавек. Пры гэтым, паводле слоў удзельнікаў прэс-канферэнцыі, 15 сакавіка апазіцыя мусіць дамагчыся ад улад дазволу правесці шэсцце па праспекце Ф. Скарыны ад сталічнай плошчы Якуба Коласа да плошчы Незалежнасці.

Юрый ПАЦЁМКІН, БелаПАН

Дзе праўда селяніна?

Мае на нас Бузэк гармату, ваду і кулю. А што рабіць — браць вілы, сякеры і ісці ўпярод?!

Мы маглі пагнаць рускіх, але не пагонім прускіх!

Будзем у чужых бураках гакаць на бытым уласным полі, а ў пятнаццаціх вілінны адпачынак памахаем сабе штандарам і папялем „Мы, першая брыгада!..”

Нам не мяшае, што правіць у краіне — хай чорны, хай чырвоны, хай зялёны, хай хто там яшчэ, абы гэта быў чалавек талковы ды спраўны!

Я моцна левіцуочы, а пасол Крутуль — моцна практыкуочы, але ў пэўных справах мы згодны — мусім ратавацца, рашаць справы нашай сельскай гаспадаркі. Бо нас задушаць! І ў рэферэндуме буду супраць уступлення ў Еўрасаюз на такіх правах, якія нам, сялянам, рыхтуоцца!

Што будзе далей?

У Саколку на запрашэнне Ваяводскага саюза сельскагаспадарчых гурткоў і арганізацый на спатканне з сялянамі ваяводства (больш за 250 асоб) прыбыў Уладыслаў Сэрафін — старшыня Краёвага праўлення арганізацыі.

„Уладак” — звязаўся да яго некаторыя дыскутанты. Але пару з іх сказала пасля сходу: „Гаварыць то ён умее, але Лепэр больш зрабіў стоячы з намі на дарогах!” Ды ж не вельмі тыя падляшкія сяляне стаялі разам з Лепэрам, і не вельмі вераць у размовы з урадам. Ва ўсё большую дэпрэсію паглыбляюцца людзі. Бо хто іх абароніць? Калі нават дзяржава глядзіць на іх як на тых, хто сабе хоча ўварваць кавалак супольнага? „Сельская гаспадарка мусіць зреэструйавацца і мадэрнізавацца”, але за што? Сяляне лічаць, што без абароны дзяржавы іх прыбыткі паніжацца, але тая ахова — „супяречная з важнай для цэлай гаспа-

даркі антыінфляцыйнай мэтай і мэтай найважнейшай — інтэграцыяй з Еўрасаюзам!” А ў перамовах з Еўрасаюзам паяўляеца проблема прыстасавання польскай сельскай гаспадаркі да еўрапейскіх стандартоў, а ж кошты гэтай аперациі — ад 10 да 20 мільярдаў долараў...

Прафесіянальныя саюзы створаны для абароны інтэрэсаў сваіх сяброў. І хоць, як кажа Уладыслаў Сэрафін, арганізацыя такая павінна быць апалітычнай, усё ёсьць палітыкай. А сітуацыя на сельскім рынку — „аганальная”. Сельская гаспадарка не была падрыхтавана да рыначнай сістэмы.

— А ў капіталістычнай сістэме слабыя, як у гурце зяброў, кідаюцца „па роžarcie”! Дзесяты ўжо раз нам прыкручваюць да адказу гайку, і дзівуюцца, што яшчэ дыхаем! Селянін гэта такая „простая машина”, якая да пэўнага моманту пратрымае, але да якога часу? — рытарычна пытаўся ў набітай бітком зале ў старастве Уладыслаў Сэрафін.

Польскім сялянам неабходна перастаць свае погляды на больш нацыянальныя і дзяржаўныя, узніцца над падзеламі, змагацца за свае справы, каб выжыць, казаў старшыня. Выражаў ён „погляд публічны” і свае арганізацыі, якая, разам з іншымі, прабуе выбіць для сялян што можа, — хоць абы-якую, набліжаную да реальнай і акупаемай, цану на сельскую вытворчасць, успамаганне вёскі. Справа тут не ў тым, як рэзка сцвердзіў Сэрафін, каб урад даваў дадатковыя гроши з дзяржаўнага бюджету, але каб не забіраў іх, прытым дэзінфармуючы грамадства, як то гэта вядзе вёску ў Еўропу. Грамадства ўводзіцца ў зман

Уладыслаў Сэрафін і (за „сакольскім” конікам) Вальдэмар Генюш з Генюшоў, конегадовец.

хоць бы такімі фармулёўкамі, якія трапляюцца ў масмедиах: „Інфляцыя спрычынена інтэрвенцыяй дзяржавы на сельскім рынке!” Залатоўка ж, выдадзеная з бюджету на сельскую гаспадарку, вернецца ўсе найменш як 1,15. Сялянства гэтых грошай не „празесьць”, а заінвестуе. Неабходнае дзяржаўнае капіталаўкладанне перш за ўсё ў білагічны прагрэс, прывядзенне ў рух крэдытных інструментau.

Уладыслаў Сэрафін кажа ясна: хоць „залаціў” польскую сельскую гаспадарку, пасля таго, як разваліў „спулдзельчасць”, якая не была выдумкай „камуны”, вытворчасць ільну і іншых прамысловых культур, намерваеца гэта зрабіць з малочнай і цукровай прамысловасцю. Але гэта „барацьба не з уладай, а з эканамічнай сістэмай”. Хоць называе па прозвішчы „армію цванікаў, «прыхватызатараў»”, для якіх інтэрэс кішэні важнейшы чым інтэрэс дзяржавы. Ведае, як дзейнічае ўсё гэта ў розных структурах. Сам ён земляроб — мае 58 гектараў пад Клобуцкам на Шлёнску, выбраны старшынёй рады павета, дзейнічае ва ўрадзе, сустракаецца з міністрамі, лідэрамі арганізацый, працуе ў розных камісіях. Ад „ладшэўкі” ведае, як стаіць справа з „Пактам для вёскі”.

Што рабіць сялянам цяпер? Не давацца дэзінфармацыі і фальшу. Напрыклад, ведаецца як маецца справа „трэцяга класа” малака. Вось не могуць паставіць цукрову паваніць і сказаць: „Ну, Коля, мы ад цябе ад зайдра твай-

го малака не прымаем, бо апошні раз у цябе яно было трэцяга класа!” Доследы малака павінны весціся на працягу некалькіх месяцаў і мае быць доказана, што сапраўды малако ўвесь час горшай якасці, а пасля малачарня абавязана так памагчы паставіць цукрову паваніць, каб паправіць якасць пастаўляемага ім малака. І не зусім сказана, што горшое малако ў польскія малачарні не будзе прымата. Хай бы нават ішло яно не на спажывецкія мэты. І сваіх інтэрэсаў павінны сяляне пільнаваць у сябе, лакальна. Не ўпускаць зямлю, каб не трапіла ў неадпаведныя рукі, не быць абыякавымі да выбараў, ведаць свае права. Но, як кажа Уладыслаў Сэрафін, чаму казаць „дурны мужык”; нават у пагаворцы ў цане „здаровы мужыцкі” розум.

Ці адзін сялянскі саюз, адна партыя, поўная еднасці сялян, бо ідуць адным фронтам можам сабе нешта выбіць? — як прапанаваў солтыс вёскі Пачапок Шудзялаўскай гміны? Уладыслаў Сэрафін — за прафсаюзным плюралізмам. І праўдай. Добрае партнёрства між партыямі і прафсаюзамі павінна давесці да таго, што з сялянамі будуть лічыцца. Але, на жаль, кожная палітызованасць сялянскіх саюзаў гэта пройгрыш сялян, лічыцца старшыня сельгасгурткоў. Бо можа быць так, як з Лепэрам, які „нават свінням здрадзіў”, бо ў прэзідэнты яму захацелася. А калі ты ўжо пры ўладзе... Палез ты між варонамі, будзеш каркаць...

Міра Лукша
Фота аўтара

Без суда не абыдзеца

У Орлі на пачатку снежня мінулага года, пасля адзінаццаці гадоў будовы, здадзены быў у карыстанне трохпавярховы жылы блёк з 18 кватэрамі. Гміна аб'явіла ўжо таргі на кватэры, але сама з будаўнічым прадпрыемствам яшчэ не разлічылася.

Канчаткова завяршыць будову Управа гміны рашилася толькі летам мінулага года. Таргі выйграла прадпрыемства БЭП з Бельска-Падляскага, якое абавязалася закончыць будову да 22 снежня 1999 г. за суму 362 537 зл. За ходам будаўнічых работ спачатку наглядаў працоўнік гміны Ілья Мартыновіч, які з прычыны нізкай платы адмовіўся ад гэтай работы. Гміне прыйшлося тады наняць спецыяліста з Беластока, якому трэба было заплаціць 8 тысяч зл.

Бельскія будаўнікі справіліся з работай датэрмінова і 7 снежня гмінная камісія будынка пераняла. Аднак аказаўлася, што прадпрыемства патрабуе большай зарплаты, чым раней было ўстаноўлена. Будаўнічы інспектар з Беластока паказаў, што каштарыс не прадугледжваў істотных спраў, без выка-

нання якіх нікто не ўзяў бы будынак у карыстанне. Напрыклад, праектанты забылі пра балюстрады, ізоляцыю падвалу ці бляхарныя аддзелачныя работы. Усе гэтыя дадатковыя работы будаўнікі выканалі па загаду інспектара. У выніку прадпрыемству трэба даплаціць яшчэ 30 тысяч зл. Управа гміны на пасяджэнні 15 снежня пастанавіла не плаціць прадпрыемству, спадзеючыся на вырашэнне суда.

Інспектар, відаць, прадстаўляў інтэрэсы будаўнічага прадпрыемства, калі загадаў выкананіць яму дадатковыя працы, — лічыцца скарbnік гміны Аляўціна Іваноўская.

Прадпрыемства выставіла рахунак на 435 тысяч зл. Гміна заплаціла ўжо 420 тысяч зл.

Чаму гміна павінна плаціць, калі папярэдні войт зрабіў дурноту? — пытае радны Мікалай Рэнгайла.

— Я яшчэ не азнаёмлены са спраўай, — кажа новы войт, хача 4 студзеня на сесіі пытанне гэтае разглядалася дэталёва.

Прыгожы будынок красуецца на ўсю

Блёк чакае кватарантай, а прадпрыемства — заплаты.

ваколіцу. Таргі на кватэры будуць праводзіцца ў студзені і сакавіку г.г. Цана жылля (750 зл. за квадратны метр) — высокая і таму прапануецца продаж у растэрміноўку, з выкарыстаннем высокапрацэнтнага крэдыта. Чэргай да новых кватэр няма. Аказваецца, блёк чакае кватарантай, а будаўнічое прад-

прыемства — заплаты. Глаубух БЭПу Ядвіга Здрайкоўская ўпэўненая, што калі гміна не разлічыцца з прадпрыемствам, справа апынецца ў судзе. Відаць, новы войт пачне выконваць свае абавязкі ў цяні Феміды.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Мова і заканадаўства

26 студзеня 1990 года Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі прыняў „Закон аб мовах у Беларускай ССР”. Савецкі рэспубліканскі парламент, у якім звыш 80 працэнаў дэпутатаў складалі камуністы, вырашыў тады, што адзінай дзяржаўнай мовай у Беларусі будзе беларуская. Большасць з іх нават не ўмела карыстацца новай дзяржаўнай мовай, але сітуацыя вакол БССР была тады такая, што найбольш русіфікаваныя функцыянеры партыі не адважыліся выступаць супраць ідэі адраджэння роднай мовы. Такія ж ці падобныя законы ажыццяўляліся ўжо ў Латвіі, Літве, Эстоніі, на Украіне. Сталі яны першымі паказчыкамі імкнення народаў СССР да незалежнасці. Вясной і летам 1990 г. усе гэтыя рэспублікі аб'явілі дэкларацыі аб суверэнітэце. 27 ліпеня такі закон прыняў таксама Вярхоўны Савет БССР. Пазней гэты дзень стаў нацыянальным святам незалежнай ужо Беларусі.

„Закон аб мовах” меў уступіць у сілу восенню 1990 г. і стаць пачаткам працэсу беларусізацыі інтэлектуальнага, культурнага і асветнага жыцця ў рэспубліцы. Да канца 2000 года ўсе ўстановы, апрача школьніцтва для нацыянальных меншасцей, мелі працаваць на дзяржаўнай мове. Перыйяд дзесяці гадоў быў дастаткова доўгім для выканання гэтага закону. У атмасферы станаўлення незалежнай дзяржавы ў свядомасці грамадзян Беларусі расло значэнне роднай мовы ў якасці сродка зносін у сваёй краіне. Пераважная большасць беларусаў не аспрэчвала патрэбы беларусізацыі жыцця ў незалежнай дзяржаве. Тыя, што размаўлялі выключна на рускай мове, дзяцей сваіх пачалі пасылаць у беларускія школы, па простай прычыне — разумелі, што іх будучыня ў беларускай дзяржаве патрабуе ведання дзяржаўнай мовы.

Горш было з людзьмі, якія вырасталі ў савецкай адукацыйнай і юрыдычнай сістэме. Дзяржаўныя чыноўнікі і партыйныя апарат паўсюдна ігнаравалі абавязак беларусізацыі сваіх устаноў. Прэцавалі так як раней. Змены патрабавалі

працы і намагання, вызначэння мэтаў для сябе і свайго акружэння. Дзеля гэтага патрэбная была матывація хадаў у выглядзе абавязку весці справаўства на дзяржаўнай мове. Інтарэс цалкам зрусафікованай партыйнай гвардіі не патрабаваў такіх зменаў. Старыя наменклатурчыкі вымушаны былі б шмат вучыцца, да чаго не надта рваліся.

Аднак у выніку ціску інтэлігенцікага асяроддзя, апазіцыйнага Беларускага народнага фронту і Таварыства беларускай мовы Вярхоўны Савет прымаў новыя заканадаўчыя акты, якія спрыялі ўмацаванню значэння роднай мовы. У 1991 г. прыняты былі „Закон аб культуры” і „Закон аб адукацыі”. У 1991/1992 школьнім годзе ўсе першакласнікі мелі атрымоўваць веды з усіх прадметаў на роднай мове. Старшакласнікам радыкальна павышалася колькасць урокаў беларускай мовы. На гэтай мове пачалі весці заняткі ўсе педагогічныя інстытуты. Прэцэс беларусізацыі ахопліваў штораз шырэйшыя грамадскія колы. Існавалі ўсе прававыя формы і дзяржаўныя ўстановы, якія працавалі ў карысць адраджэння беларускай мовы, культуры, гістарычнай і нацыянальнай памяці.

Усё раптам змянілася разам з прыходам да ўлады Аляксандра Лукашэнкі. Месяц пасля выбару яго на пост прэзідэнта Беларусі, выступаючы перад студэнтамі і настаўнікамі Мінскага педагогічнага інстытута, заявіў ён, што дзяржаўныя ўлады будуць падтрымоўваць вяртанне да адукацыі на рускай мове. Пасля ўсё пайшло маланка. У славутным рэферэндуме ў траўні 1995 года, пры дапамозе хлусні і з выкарыстаннем таталітарных методаў прапаганды Лукашэнка вярнуў рускай мове статус дзяржаўнай і ліквідаваў сімвалы беларускай незалежнай дзяржаўнасці.

У 2000 годзе, паводле „Закону аб мовах” ад 26 студзеня 1990 г., усе дзяржаўныя ўстановы — школы, адміністрацыя, міліцыя, войска, пропаганда — мелі ўже пракацаваць выключна на беларускай мове. Працуючы выключна на рускай.

Яўген МІРАНОВІЧ

Знойдзенае ў архіве

Беласток і Беластоцкі ўезд у 1844 годзе

(заканчэнне;
пачатак у папярэднім нумары)

Галоўная прымесловасць Беластоцкага ўезда на пачатак 40-х гадоў XIX ст. складалася з сельскагаспадарчых і жывёлагадоўчых прадуктаў, лесу, воўны і сукна, гарэлкі і віна. Збожжа і лес галоўным чынам збываўся ў Прусію праз порт у Гданьску, а ткацкая вытворчасць вывозілася ў Москву, Санкт-Пецярбург, Рыгу, Вільню, Мінск і Валынь. Воўна і алкагольныя напоі разыходзіліся пераважна на месцы. У 1844 годзе гандлёвыя абароты на Беласточчыне склаў суму 1 350 000 рублёў серабром.

Галоўнымі гаспадарчымі і гандлёвыми цэнтрамі лічыліся кірмашы. На тэрыторыі Беластоцкага ўезда адбываліся яны ў наступных мясцовасцях у наступныя дні. У Кнышыне ў дзень Хрышчэння Гасподняга — 6 студзеня, у палове Вялікага посту, у чацвер на Страсным тыдні, у дзень Узнясення Гасподняга, у дзень Цела Христова. У Ганенды — у дзень св. Агнешкі — 21 студзеня і св. Антонія — 13 чэрвеня. У мястэчку Ясноўка — у дзень Святой Тройцы і ў дзень Усіх Святых — 2 лістапада. У Заблудаве на Новы год, 1 студзеня, у дзень Стречання Гасподняга — 2 лютага, у дзень св. Мікалая — 9 траў-

ня і ў дзень св. св. апосталаў Пятра і Паўла — 29 чэрвеня. У Харошчы — у дзень Пакрова — 1 кастрычніка. На гэтых кірмашах гандлявалі чаравікамі, палатном, соллю, мылам, косамі і рознымі іншымі гаспадарчымі таварамі, а таксама прывозілі збожжа і розную жывёлу. У Беластоку адбываўся толькі адзін Святаянскі кірмаш — 24 чэрвоня. На ім галоўным прадметам куплі-продажу былі коні, рагатая жывёла, каменныя, гліняны і драўляны посуд, рамесныя і гаспадарчыя вырабы, каменныя брускі і розныя хлебныя прадукты.

У 1844 г. у Беластоку функцыянуала адна суконна-прадзільная фабрыка, дзве суконныя, адна аракавая, адна каліяшная, трыв папярова-ваўняныя, трыв свячныя і мылаварныя заводы, трыв цагельныя заводы. У Беластоцкім уездзе ў 1844 г. быў 22 суконныя фабрыкі, адна палатняная, трыв скуряныя, адзін завод па вырабе араку, адзін па вырабе шкіпінару, 30 вінакурань. Тавары, вырабленыя на іх, часткова працаваліся на месцы, а часткова ва ўнутраных губернях Расіі.

З даных аб жывёле за 1844 г. даведваемся, што ў Беластоку ў гэтым годзе было 208 коней, 304 рагатая жывёла, 6 простих і 11 танкарунных авечак, 379 свіні,

У Консульстве Рэспублікі Беларусь

[1 ⚡ працяг]

У 1999 годзе не была вырашана праблема лакалізацыі Консульства, аднак нягледзачы на цеснату, дыпламаты спрайгліліся са сваімі задачамі, пра што сведчыць адсутнасць скаргай на дзейнасць работнікаў Консульства.

Затым прысутныя на брыфінгу журналісты ставілі кіраўніцтву Консульства пытанні. Я не стану тут пералічваць тыя пытанні, толькі падвяду рэзюмэ адказаў на іх.

— У мінулым годзе беларускі бок звязнуўся ў польскае МЗС за дапамогай у прызначэнні Консульству новых памяшканняў, бо ў якіх умовах мы працуем — самі бачыце. За мінулы год наведала нас каля 5,5 тысяч чалавек, грамадзян Беларусі, Польшчы і іншых дзяржаў, у іх ліку каля 4 тысяч грамадзян Польшчы. Найчасцей польская грамадзяне звязталіся ў справах атрымання візаў, устанаўлення гаспадарчых контактаў, атрымання архіўных дакументаў з Беларусі і іншых. Да таго ж з увагі на рост граничнага руху — польска-беларускую мяжу на працягу года перасякае 3 мільёны польскіх грамадзян і ў выпадку, калі польскі бок уядзе візы адносіны, Консульства мяркуе, што будзе выдаваць каля 250 візаў у суткі — павялічыцца наш штат. Цяпер у Консульстве працуе 7 чалавек, у тым ліку 3 з дыпламатычнымі статусамі. Звязталіся мы таксама да прэзідэнта Беластока і ваяводы. Аднак ні Беласток, ні дзяржаўная казна памяшканняў не мелі. Зараз прародзім размовы з прыватнымі ўласнікамі пляцоў у Беластоку і з беластоцкімі прыватнымі будаўнічымі фірмамі ў справе пабудовы памяшкання для Консульства, аднак пра канкрэтныя гаварыцы яшчэ зарана.

У паўночна-усходнім Польшчы існуе вакуум, які запаўняе Радыё „Рацый“. Яго пасрэдніцтвам пра культуру і другія праблемы беларуская меншасць будзе вяячацца сваім голасам. Консульства не адмаўляеца ад супрацоўніцтва з рэдакцыяй, а ўмешвання Радыё ва ўнутраныя справы Рэспублікі Беларусь не назіраем.

Чатырох грамадзян Польшчы прасілі палітычнага прыстанішча ў Беларусі — гэта іх справа і справа самаўрадаў. Калі нехта каго зняважыў, гэта яшчэ не падстава для палітычнага прыстанішча.

Было і пытанне, пра трактары, якія прэзідэнт Лукашэнка быццам абяцаў купіць у Польшчы Гродзенщине. У адказ прысутныя даведаліся, што Беларусь пастаўляе ў Польшчу 4-6 тысяч трактароў

у год. Адносіны Беларусі да абаронай дактрины Польшчы і Украіны, гэта палітычнае пытанне і Консульства такімі справамі не займаецца.

Становішча беларусаў у Польшчы выклікае занепакоенасць, прыкладам тут дафінансаванне беларускіх фэсташ — толькі ў канцы года знайшліся сродкі, а так не даюць і не даюць — усё ў крэдыт. Нядайна дзеячы БГКТ выказваліся пра адсутнасць дапамогі з Беларусі. У 1999 годзе былі складанасці ў гэтай дзялянцы выкліканы эканамічнай абстаноўкай у Беларусі — не было ў бюджетзе сродкаў на разлічанію такой дапамогі. Аднак Рэспубліка Беларусь прыме актыўныя дзеянні для выправулення становішча. Галоўнае праўленне БГКТ пакуль адмовілася ад непасрэднага звароту да прэзідэнта Лукашэнкі ў гэтай справе. Мы не пагаджаемся з тым, што некаторыя беластоцкія газеты (пасля віцэ-консул Павел Латушка сказаў мне, што меўся на ўвазе навагодні нумар „Нівы” — А.В.) пішуць пра дапамогу з нашага боку беларусам Беласточчыны як пра стваранне Рэспублікай Беларусь пятыя калоны ў Польшчу. Кожная этнічная дзяржава павінна дапамагаць сваёй меншасці за мяжою і гэта зразумела, як і зразумела, што Польшча дапамагае палікам у Беларусі.

Выбары якія адбудуцца ў Беларусі — парламенція восенню 2000 года і прэзідэнція летам 2001 года — будуть супердэмакратычныя, бо будуть наглядальнікі з АБСЕ.

Заяўжка з адкрыццём для пасажырскага руху пагранічнерахода Бераставіца-Баброўнікі выклікала патрэбай адпаведнай разбудовы інфраструктуры: даязных дарог і памяшканняў для таможнага і гранічнага кантролю. Будова таких пераходаў павінна быць сінхронізавана, але мы адстаем, бо Польшча атрымоўвае для гэтых мэтаў сродкі з Еўрапейскага Саюза, а Беларусь карыстаецца толькі сродкамі з уласнага бюджету; дарэчы: і з польскага боку няма ў Баброўнікі адпаведнай дарогі. Еўрапейскі Саюз ставіць высокія патрабаванні адносна кантролю на граніцах і, каб на нашай граніцы рух адбываўся беспрабойна, мы прапануем будову яшчэ шасці пагранічнераходаў, аднак польскі бок прамаўчай нашу прапанову. Візы ў Польшчу для грамадзян з усходу не непакояць нас, бо ведаем, якія рыхтующыя ў гэтай галіне змены.

Аляксандр ВЯРЫШКІ

водзіліся авечкі як па колькасці галоў, так і па колькасці воўны першае месца належала аўчарні графа Красінскага.

У 1844 г. у Беластоку адбыліся два крадзяжы, але гроши былі знайдзены. У Беластоцкім уездзе былі здзейснены адно святатацтва, чатыры самагубствы, два ненаўмысныя забойствы, адно падстрэлленне, 34 крадзяжы. Сярод злачынцаў было 5 дваран, 2 салдаты, 5 яўрэяў, 22 сялян.

Генадзь СЕМЯНЧУК

Прэзідэнція прэмii

Премii прэзідэнта горада Беластока ў галіне стварання і распаўсюджвання культуры прысвойваюцца ўжо восем гадоў. Сёлета яе лаўрэатамі сталі Лявон Тарасевіч — мастак, Віялета Бялецка — дырыжор і хормайстар, ды Пётр Дамлевіч (лялечны акцёр) і Ізабела Паўторак (намеснік старшыні беластоцкага аддзялення арганізацыі „Wspólnota Polska“) — арганізаторы дэкламатарскага конкурсу для палякаў замежжа. Літаратурную прэмii імя Веслава Казанецкага атрымаюць Альжбета Казлоўская-Святкоўская і Альжбета Міхальска.

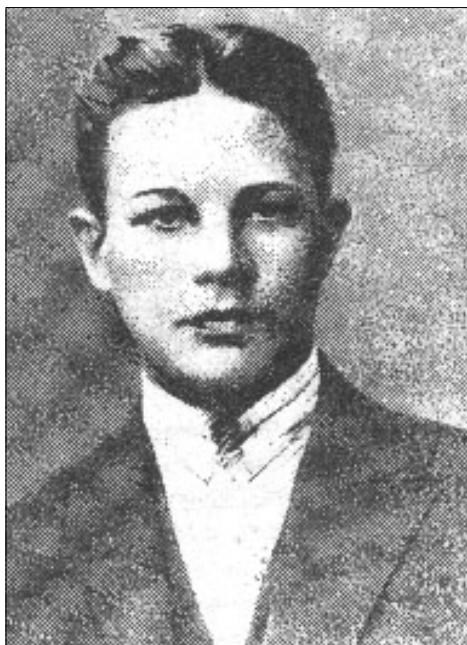
Лявону Тарасевічу прэмiя была прысвоена за сукупнасць мастацкіх да-

сягненняў ды папулярызацыю культуры Беласточчыны і горада ў краіне і па-за яе межамі. Мастак прыняў узнагароду адмовіўся. У лісце, накіраваным прэзідэнту горада Беластока напісаны, што прыняць прэмiю яму „не даваўляе будаваная ў горадзе на працягу апошніяга дзесяцігоддзя (і раней) атмасфера недаверу да нас — беларусаў і пра-васлаўных. Такая атмасфера — палітичнае бязвідніцтва і бяззаконніцтва, а таксама падтрымка падзяліўных груп, якія падтрымкі ўзмацняюць нацыянальныя пазіцыі сярод польскай большасці і запалохвання і боязі сярод меншасці”, — адзначыў Лявон Тарасевіч.

Прыгадаєм Аўгена Бартуля

У выдзенай у Мінску ў 1964 годзе „Гісторыі беларускай савецкай літаратуры” (т. I, с. 86) Уладзімір Калеснік пісаў: „Галоўнай фігурай сярод нацыянал-рамантыкаў быў Казімір Свяяк. На яго арыентаваліся А. Бартуль, Ф. Грышкевіч і некаторыя іншыя”. У рускамоўным выданні „Істория белорусской советской литературы” (Ленінград 1977) сказана, што „дань эстетским вывертам отдавали начинаяющие авторы из студенческой молодёжи (Е. Бартуль, Ф. Гришкевич и др.)”. Каментарый тут, відаць, не патрэбны. Адно скажу, што з падборкай вершаў Франука Грышкевіча чытачы „Нівы” ўжо знаёмліся. А цяпер чарга дайшла і да Аўгена Бартуля, творчы і жыццёвы шлях якога беларускаму чытачу амаль невядомы.

Нарадзіўся Аўген Бартуль у Дзвінскім павеце. Скончыў юрыдычны факультэт Віленскага ўніверсітэта. У 20-я гады з'яўляўся адным з кіраўнікоў сусветнага аб'яднання беларускіх студэнтаў. Працаўшы следчым на Лідчыне і ў Вільні. Друкавацца пачаў з 1925 года. З вершамі, апавяданнямі і крытычнымі артыкуламі выступаў у шматлікіх калектыўных зборніках, альманахах, у часопісах „Шлях моладзі” і „Калосьце”. На жаль, у канцы 30-х гадоў Аўген Бартуль пакінуў пісаць, а таксама нікому не дазваляў перадрукоўваць свае творы. А калі хто гэта рабіў без яго дазволу, справа нават даходзіла да суда. Чаму назаўсёды развітаўся з пяром та-

ленавіты літаратар, цяжка адказаць. Маленькая адгадка наконт гэтага выплывае толькі з успамінаў Максіма Танка „Лісткі календара”: „Каля «Бара Акацімскага» ледзь не напароўся на Х. Ільяшевіча і А. Бартуля — не так даўно яшчэ двух славутых паэтаў. (Быў гэта 1935 год — С. Ч.). Першы, стаўшы ценем Р. Астроўскага, п'е, спыніўшыся на нейкім раздарожжы паэзіі і не паэзіі, піша свае анемічныя, выхалашчаныя вершы; другі, як яго вусаты патрон, які, даехаўшы ў свой час на трамваі да прыпынку «Незалежнасць», развітаўся з сацыялізмам, дабраўшыся да пансага карыта, развітаўся са сваім

былым радыкалізмам і вершамі і зараз памагае прокурору пісаць акты абвінавачвання супраць нас. Помню, у 1930 г. мяне з імі пазнаёміла сястра Лю — Зося. А. Бартуль тады, здаецца, адзначаў пяцігоддзе свайгэй дзейнасці. (...) Другая сустрэча была праз год, калі мяне ў наручніках прывезлі з Глыбокага ў Вільнюскі акруговы суд і прывялі на допыт да следчага, у пакой якога я неспадзявалася ўбачыць А. Бартуля. Ён увеселіў час пакуль мяне дапытвалі, сядзяў за столом, апусціўшы галаву, не адрываючы вачей ад нейкіх папер. І вось — трэцяя сустрэча з памочнікам следчага. Добра, што не заўважылі мяне. Я спыніўся каля вітрыны кніжнага магазіна, у якой, быццам у люстры, бачыў, як яны перайшлі на другую старану вуліцы. Ля старой камяніцы, дзе, здаецца, мясцілася калісьці славутая друкарня Мамонічаў, стаяла некалькі рамізікай. У двух яны, уваліўшыся ў сані, паехалі ў бок Нямечкай вуліцы. Можа, куды зноў піць».

У час нямецка-фашистскай акупацыі Аўген Бартуль зноў жыве і працуе

на Лідчыне. Адсюль ён з пісьмовай просьбай звяртаецца да старшыні Віленскага беларускага камітэта доктара-стаматолага Баліслава Грабінскага, каб той выслаў яму ліст-пацвярдженне, што Бартуль з'яўляецца беларускім пісьменнікам. На што Б. Грабінскі хутка даў адказ: „Ці не запознаў вы пра гэта ўспомнілі?..” Пасля вайны след Аўгена Бартуля губляецца дзесяціці на Захадзе.

Да вышэйсказанага хочацца ўсё ж дадаць, што які б не быў жыццёвы і творчы шлях Аўгена Бартуля, з гісторыі беларускай літаратуры гэтае імя выкрасліць немагчыма. Дзесяткі яго лірычных апавяданняў і абрэзкоў, цікавых артыкулаў і аргінальных вершаў раскіданы па шматлікіх тагачасных заходнебеларускіх выданнях. Некалькі з іх пропаную чытачам „Нівы”. Можа той, хто сёння „духам малады”, як пісаў паэт, зверне на гэтыя творы ўвагу і захоча сабраць літаратурную спадчыну беларуса Аўгена Бартуля.

Сяргей Чыгрын

Аўген Бартуль

* * *

Бунтуе кроў бунтарная,
Хто не спадлеў, браты,
Да праўды съветазарнае,
Хто духам малады,
Да новых дзённатоўпамі
Па новае жыццё,
Ідзём радамі шыльнымі
Па веду — ў ведзе ўсё.
Жыццё старое змучана,
Разъменена зусім,
Даўно апрастытучана —
Дарогу маладым!
Съмляй, там усыміхеца
Нам сонечны усход.
Час новы насуваецца,
Да сонца у паход!

1927 г.

Веснарунь

Прыйшла вясна
І фарбаў акварэлі
Кідае на раздолье;
Прыбрала ў зелень лісьцяў стройны лес.
Дала яна
Чаромхам красак бельле
І зарунела поле
І распускаеца пахучы бэз.
Кудраваць стромкія бярозы,
Дыў гойдаоць галльём бясконца
Каляруюца галіны ў аксаміты
І сыпле пазалоту — сълёзы,
Праменьні — сълёзы сыпле сонца —
Бярозак стройны стан ўсё
золатам заліты.
Адзеўся сад стары
У ружосава-белы сънег,
Сад пухам красак ўсё засыпаны,
акрыты.
Пахучыя пупышкі прыляглі
Да ѿмнае кары;
Вось вецер перабег,
Пупышкі рве і съцеле на зямлі,
Кідае на травы зялёной аксаміты.

1927 г.

Пацалуй мяне, як калісьці...

(Імправізація)

„Няхай мяне пацалуе цалаваньнем вуснаў
сваіх; бо лепшыя твае грудзі, чым віно”.

Песьня песьня ў Саламона, раздз. I, верш. I.

Чырвань хмараў пры заходзе сонца,
чырвань караляў мора глыбокага, розаў
цудоўных пурпур — гэта вусны
твае, каханыне маё. Больш радасці
і шчасціца даюць яны, чым віно найлепшае
у чары хрустальнай.

О! Цуд вуснаў тваіх, як чаруюць яны,
як песьціць яны... Пацалуй-жа мяне, каханыне маё,
як даўней, пацалуй мяне, як
бура целу лес зялёны.

З вуснаў тваіх буду піць роскаш надземскую, шчасце над шчасце.

Пацалуй-жа мяне, каханыне маё.

Крылілі аксамітныя ѿмнае ночы —
гэта бровы твае. Вочы твае — дыямэнты,
зоры неба вясновага, краскі каханыні
роднае нівы, але вусны твае — цуд над цуды...

Пацалуй-жа мяне, каханыне маё!

Сынег гораў высокіх зароў ружоваю
асьвечаны, гораў-блізнятаў; мрамар
карары; пух лебядзіны — грудзі твае,
ап'яняюць яны цудам сваім, роскашу
дыхаюць, але вусны твае — цуд над цуды...

Пацалуй-жа мяне, каханыне маё!

Звон вячэрні, як казкі дзіўныя ў чыстым,
спакойным паветры снue; як песь-

ня радзімая на чужыне — голас твой,
а съмех твой — звон капляў алмазных
у сярэбранай чары, плюсканыне хваляў
пэрлавых на моры спакойным. Цудна
зывініць твой съмех вясёлы, але вусны
твае — цуд над цуды...

Пацалуй-жа мяне, каханыне маё!

Цудоўная ты, любая мая, цела тваё,
як келіх лілій чырваныню віна поўны.
Ап'яняеш ты і чаруш яне, і цалунка-
мі скрыць хачу бель цела твайго і вы-
піць нэктар роскаши і шчасціца.

О! Каханыне маё...

О! Шчасце маё...

Неба і зямля столькі роскаши ня ма-
юць, сколькі ты...

Пацалуй-жа мяне, каханыне маё!

Пацалуй мяне так, як бура целу го-
ры крыштальныя, пацалуй так, як хва-
лі целу ў бераг высокі.

Цалункамі скрыю любасць грудзей
тваіх і вып'ю нектар роскаши і шчасці-
ца. Вусны твае, як каралі, як розаў пур-
пур, і палкія, як агонь.

Пацалуй-жа мяне, каханыне маё, па-
цалуй мяне, любае шчасце маё, паца-
луй так, як калісьці...

Вільня, 4.IX.1928 г.

Беларусь у XX стагоддзі

19 студзеня г.г. у рамках „Беларускіх чацвяргоў” — выняткова была гэта се-
рада — у Кафедры беларускай філало-
гіі Універсітэта ў Беластоку адбылася
прамоцыя кнігі Яўгена Мірановіча
„Białoruś”. Кнігу выпусціла варшаўская
выдавецтва „Trio” супольна з Інстыту-
там гісторыі Варшаўскага ўніверсітэта
у 1999 годзе ў серыі „Гісторыя дзяржаў
свету XX стагоддзя”.

The cover of the book 'Białoruś' by Eugeniusz Mironowicz, published by Trio in 1999. The title is at the top in large letters. Below it is a small black and white photograph of a person. The text on the cover includes: 'HISTORIA PAŃSTW ŚWIATA W XX WIEKU', 'BIAŁORUŚ', 'Na poczatku 1943 r. wśród na-
ciennego dowództwa 22 i policij-
nego kontrwywiadu, że najdże-
niejszą metodą utrzymania
ludu i porządku na Białorusi
powinna być brutalna polityka
czynnych przejawów nieprze-
swodzistwa i nienawiści wobec
naszych opres. Koniecze po-
wiedzenie na mocy białoruskiej
ruchu narodowego stawali się
zatem zbrodnie, a nawet sekuo-
ry. W nimie organizowano solo
Białoruski Samopomocny Ludowy
do akcji charytatywnych i
pomocy ludności cywilnej po-
miedziana w wyniku działań
wojennych. Miesiąc później silne
widzewno Białoruską Skonfeder-
owioną, a jej sołneczny komandor
wezwano do polski komisarzostwa'.
EUGENIUSZ MIRONOWICZ
Białoruski Samopomocny Ludowy
do akcji charytatywnych i
pomocy ludności cywilnej po-
miedziana w wyniku działań
wojennych. Miesiąc później silne
widzewno Białoruską Skonfeder-
owioną, a jej sołneczny komandor
wezwano do polski komisarzostwa'.
WYDAWNICTWO TRIO

Навейшая гісторыя Беларусі

Беласток 1999

Яўген Мірановіч

Кніга „Białoruś” з'яўляецца польскамоўным варыянтам „Навейшай гісторыі Беларусі” таго ж аўтара, якую на беларускай мове выпусціла Праграмная рада Тыднёвіка „Ніва”. Варта тут адзначыць, што менавіта гэта два варыянты адной тэмы, бо кнігі і адрозніваюцца — польскае выданне, між іншым, ілюстраванае.

Сустрэча была прымеркавана да прыезду ў Беласток вядомага польскага гісторыка Ежы Тамашэўскага, які сам з'яўляецца аўтарам кнігі пра Чэхаславію ў вышэйназванай серыі выдавецтва „Trio”. Прафесар Тамашэўскі звярнуў

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Малыя калядоўшчыкі ў філармоніі

Да Калядакуратна рыхтаваліся беларускія аддзелы Самаўрадавага садка № 14 у Белаастоку. Дзеци, настаўніцы і бацькі падрыхтавалі пастаноўку, якая расказвае пра калядныя абряды — была гэта ўжо другая такая сцэнка. Склаліся на яе Куцця і калядаванне. Прэм'ера пастаноўкі адбылася, як заўжды, у садку. Потым яна ставілася яшчэ раз у Белаастоцкай фі-

лармоніі (16 студзеня 2000 г.), пры народзе дабрачыннага канцэрту, які штогод праводзіцца Белаастоцкім асяродкам міласэрнасці.

Пастаноўкі на матывы беларускай абрауды сталі пастаняннай формай заняткаў у балаастоцкім садку, у якім вядзеца навучанне элементаў беларускай мовы. Для дзяцей гэта нагода для добрай гульні,

але і адукцыі — бо ці ж можна стаць сёння культурнай асобай без спазнання сваіх каранёў? Для бацькоў — гэта ці не самая лепшая форма ўпłyваць на выхаванне дзяцей.

Сцэнарый пастаноўкі напісалі Аліна Ваўранюк і Барбара Пякарская, а бліскуча сваю ролю адыграў Яраслаў Якацюк.

(ам)

Польска-беларуская крыжаванка № 5

Запоўніце клеткі беларускім словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку“. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

		Krym Grzyb	Ikar Uwaga	
Jar	Zgrzyt	►	▼	
Grzmot		▼		
Grzywa	►			
Rymarz	►			
		◄	►	►
Czoło	Przesmyk	►		

Адказ на крыжаванку № 1: Казка, гак, нумар, мох, стог. Вакно, зрух, кум, накаўт, суп.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйграі: Анна Якімюк з Падрэчан, Івана Маркевіч з Бельска-Падляшскага, Анна Раманюк са Старога Беразова. Віншуем.

Ком Мурлыка

Снег пайшоў.
Каток Мурлыка
бачыць першую зіму,
і па снезе прагуляцца
вельмі хochaцца яму.
Хто не ведае Мурлыкі:
балаунік расце вялікі.
Толькі з ганка збег Мурлыка
і на снежны стаў абрус —
казытлівая сцяжынка
зачапілася за вус;
ён яе імгненна лапкай
з вуса тоненъкага строс,
тут і новыя сняжынкі
казытнулі вуха, нос.
Забаўляўся кот Мурлыка,
не адну сняжынку змяў,
але ўсё-такі стаміўся,
запішчаў ён:
— Мяў-мяў!
Дайшло раптам да малога:
ён — адзін,
сняжынак — многа.

Васіль Жуковіч

Дарагая „Зорка”!

Я хачу напісаць пра мой клас. Я вучаніца пятага класа Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных. Беларускі мове навучае нас спадарыня Анна Шайкоўская. Яна застувае нашу настаўніцу Марыю Казіміярук. У майі класе 19 асоб. Сярод маіх любімых сябровак хачу называць Марыёлю Гаёўскую, Аню Герман, Крысю Даўніскую, Івону Мацкевіч і Аню Баравік. Маім выхавацелем з'яўляецца Славамір Кулик. Наш настаўнік вельмі добры для нас. Клас наш вельмі файні, усе любяць жартаваць. Хлопцы жартуюць з дзяўчатамі, а дзяўчаты з хлопцамі. Калі ідзе пра вынікі ў навуцы, наш клас — сярэдні. У канцы мінулага навучальнага года 10 асоб атрымала ўзнагароды.

Барбара ТРАФІМЮК,
V кл. ПШ у Дубічах-Царкоўных

Зернетка і вецер

Віхор наляцеў на ліпку, і яна густа зашумела, асыпаючы долу чорныя зернеткі насення. Адно зернетка падхапіў вецер і панёс у белы свет. Гушкаў яго, круціў пад самым небам, ды раптам сціх, нібыта надакучыла яму гульня такая. І пачало зернетка падаць. Страшна яму было ляцець з вышыні, баялася, што разаб'еща, загіне, хапалася за пылінкі, за смяцінкі, што кружыліся каля зямлі, але і тыя асядалі.

Моцна вышялася зернетка аб камень, што ляжаў на полі, адскочыла і ўпала на шашу.

Ператрываала боль, аддыхала і пачало азірацца. Блізка не было ні дробачкі зямлі, не сачылася ні кропелькі вады, і зернетку зрабілася сумна. Доўга ляжала яно, не ведаючы, як адсюль выбрацца, ды раптам зноў вецер! Спачатку падзымуў ціхенька, зернетка ад яго подыху толькі варухнулася, потым пажвавеў, а далей зноў разышоўся, адным махам закінуў зернетка пад воблацкі, панёс над палямі, балотамі.

„Куды я лячу, што са мною бу-

дзе! — ледзь не плакала зернетка.
— Дзе ты, родная ліпка, чаму кінула сваё дзіця на пагібель??”

А характар у ветра быў несур'ёзны, ветраны, то ён дзымуў з усіх сіл, то заіхаў. Зноў надакучыла яму гойсаць пад воблацамі, і зноў ён пакінуў зернетка пасярод неба. І пачало яно зноў апускацца. Так хацелася яму ўпасці на мяккую раллю, каб не пабіцца яшчэ раз, ды не шанцевала зернетку. Унізе плыла рака, шырокая, як мора, і падступала — усё бліжэй...

„Загіну! Патану!” — сцялася зернетка.

Некалькі хвілін яно ляжала, не ведаючы, ці жыве, ці ўжо загінула. Потым зразумела, што жыве. Яно ўпала на лісток, што трymаўся ў вадзе на тонкай сцяблінцы, як на якary. Тут зернетку было крышку лепш, чым на шашы, крышку мякчэй, ды і кропелька вады ляжала на лістку, можна было напіцца. Але жыць тут зернетка ўсё роўна не магло. Як можна жыць без зямлі? Яго маці, вялікая ліпа, трymалася каранямі за

Ёлка для наймалодшых

Быў час пазнаёміца з іншымі дзеткамі.

16 студзеня 2000 года ў памяшканні сабора Святой Тройцы ў Гайнайуцы спаткаліся дзеткі і іх бацькі. Калядкамі, вершыкамі і святочнымі гульнямі праслаўлялі яны Нараджэнне Хрыстовае. Гайнайускія дзет-

кі з зацікаўленнем глядзелі на выступленні сваіх старэйших сяброў і чакалі прыходу Святога Мікалая. Многія памяталі, што ў мінулым годзе прынёс ён смачныя ласункі і цікавыя падарункі.

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Старажытныя багі

Людзі ў той далёкі час верылі, што побач з імі — на зямлі, у небе і пад зямлёю — жывуць розныя багі. У іх прасілі дапамогі на полі, на рыбалцы і на паляванні. З багамі трэба было жыць у добрай згодзе. Яны маглі паспрыяць чалавеку, а маглі ўгнявіцца і паслаць неўраджай, хваробу або, напрыклад, засець поле каменнем.

Галоўны бог меў некалькі імёнаў, але найчасцей яго называлі Род. Ён гаспадарыў на зямлі і ў небе, кіраваў вятрамі і рухам сонца і зорак. З імем гэтага старажытнага бага ў нашай мове звязана шмат вельмі важных слоў: радзіма, народ, родзіч, продак, нараджэнне, прырода, ураджай, адраджэнне...

Грозным нябесным богам быў Пярун. Яго ўяўлялі волатам з сівы-

мі або вогненна-рудымі валасамі і барадой. У руках ён трymаў лук і стрэлы-маланкі. Гэты бог пасылаў на зямлю навальніцы і дапамагаў воінам перамагчы ворагаў. Ягонае імя таксама засталося ў беларускай мове. Цяпер яно азначае аглушальны ўдар грому.

Продкі верылі ў многіх багоў. Багінню ўраджаю яны ласкова звалі Цёцяй. Бог Вялес клапаціўся пра свойскую жывёлу. Тур наглядаў за дзікімі звярамі і мог дапамагчы паліўнічым. Зюзя марозіў марозам. Майстры кавальскай справы сябравалі з богам агню Жыжалем.

Кавалёў называлі чараунікамі. Сапраўдным дзівам выглядала тое, што яны ператваралі просты кавалак жалеза ў сякеры, меч ці касу. Пра гэтых майстроў казалі, што яны мо-

спачатку праваслаўныя гарцёры паказалі прадстаўленне. Расказала яно пра нараджэнне ў Віфлееме маленькага дзіцяткі-Ісуса. Пасля вучні з Брацтва праваслаўнай моладзі спявалі калядкі, а наймалодшыя вучні з падставовых школ Гайнайуцкі дэкламавалі вершыкі. Дзеткі вельмі ахвотна прымалі ўдзел у гульнях, якія арганізоўвалі імі старэйшыя сябры. Спявалі калядкі, дэкламавалі вершыкі і адгадвалі любімую казку. Пазней дзеткі знаёмліся між сабою і, пакінуўшы бацькоў, весела гулялі. Усіх частавалі смачнымі ла-

сункамі, пірожнымі, фруктамі і напоямі. Пасля дзеткі сталі прызываць Святога Мікалая і іх просьбы зблізіся. Прыйшлі два Святыя Мікалаі з мноствам падарункаў. Треба было, аднак, заслужыць на ласункі. Дзеткі або пра сябе расказвалі, або спявалі калядкі і дэкламавалі вершыкі. Некаторыя хлопчыкі і дзяўчаткі ўжо чарговы раз сустрэліся са Святым Мікалаем у саборы, дзе ёлка для наймалодшых сталася традыцыйай.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Наймалодшыя прыйшли са сваімі бацькамі.

гуць закаваць у кайданы нячыстую сілу, прыкуць за язык самога Змея Гарыныча.

У тыя часіны бабулі ўжо расказвалі ўнукам казкі пра Гарыныча і пра Кашчэя. Кашчэй толькі прыкідваўся неўміручым. На дне моры на востраве пасярод хваляў ляжала скрыня, у скрыні — заяц, у зайцы — качка, у качцы — яйка, а ў яйку — Кашчэева смерць. Змагаючыся са страхоццем, смелы ды спрытны хлапец абавязково трапляў у госці да Бабы Ягі.

Гэта значыць, што многім беларускім казкам, якія вы, напэўна, доб-

ра ведаце, болей за тысячу гадоў.

Жыхары нашай зямлі верылі, што ў лесе гаспадарыць лясун, у доме — дамавік. Калі ўвечары над зямлём плыў туман, казалі, што гэта вадзянік раскладаў на дне ракі сваё халоднае вогнішча і адганяе зялёны барадо дым. Продкі былі перакананы, што на жытнёвым полі хаваецца Жыцень — маленькі дзядок з доўгай барадою. Жыцень любіў пераносіць каласкі ад лайдакаватых гаспадароў да працавітых. У нашым народзе працавітасць цанілася з самых даўніх часоў.

(*працяг будзе*)

глебу, так вучыла яна і дзяцей сваіх. Ляжала зернетка на лістку, гайдалася, як дзіця ў калысцы, і непрыкметна заснула. Прачнудзяла ад буры на вадзе. У чорным небе гарэлі яркія зоры, а рака пад лістком кіпела, бурліла, лісток то паддяляў на хвалях, то ападаў уніз, вада залівала зернетку. Унізе пачуўся трэск, зернетка моцна падкінула, а потым лісток паплыў, як карабель, што сарваўся з якара.

„Мусіць зламалася сцяблінка... Што цяпер будзе?” — у адчай думала зернетка.

Сцяблінка, на якой рос лісток, сапраўды зламалася, і лісток паплыў. Ён плыў усю ноч, пакуль пад раніцу не зачапіўся за вярбіны корань.

Над рэчкаю ўзыходзіла сонца — вялікае, чырвонае і цёплае. Добра было б цяпер пагрэцца, абсушыцца, адпачыць, ды тут зноў, адкуль не вазьміся — вецер. Схапіў зернетку разам з лістком, і пакаціў па полі.

Ведала ўжо зернетка злосны ноўдай ветру, літасці ад яго не чакай, чаго добра га, зноў пад хмары закіне. І як ад яго адчапіцца, як гэты вецер перахітрыць?

Толькі падумала так зернетка, а тут у зямлі шчылінка — тоненкая, быццам пёркімі нехта рыску напісаў. Злаўчылася зернетка — скок у ту шчыліну. Вечер і не заўважыў, што зернетка схавалася, далей пусты лісток пагнаў. А зернетка затаілася, ляжыцца. І так добра аказалася яму ў той шчылінцы — цёпла, і крынічка недалёка тоненка цурчиць.

Стомленае ад сваіх прыгод, змучанае, зернетка заснула. Яно не чула, як засыпала ўсю ту шчылінку зямля, як закідала дол жоўтым лісцем, як пайшлі халодныя дажджы, як укрылася зямля белымі снегамі.

Спала зернетка ўсю зіму. Прачнудзяла вясною і здзівілася. Аказваецца, яно тут не адно, у зямлі поўна іншых зернетак, і жоўтых, і зялёных, і чырвоных, і ўсе, адно перад адным, спяшаючца, працуяць, зямлю капаюць, каб да сонца выбіцца. І наша зернетка ўзялося за работу. Пачало белы карэнъчык выпускаць, каб было чым за зямлю ўчапіцца, а зялёным паастакам праўвацца ўгору, да сонца.

Гэта была вельмі цяжкая работа, зернетка аддавала ёй усе свае сілы.

Скора яно вельмі схуднела, засталася адна шалупінка, а далей і шалупінка растала, усё ператварылася ў карэнъчык і паастак. Цяпер ужо карэнъчык моцна трymаўся за глебку, а паастак праўбіўся да святла. Азірнуўся навокал, і вельмі тут яму ўсё спадабалася. Недалёка плыла рэчка, за ёю сінёй лес, на краі якога раслі высокія старыя ліпы. Пачаў паастак лісткамі прыбірацца. Спачатку вылужаў адзін — светла-зялёны, ліпкі, за ім — другі, за другім — трэці. Ужо зверху ўніз пазіраў ён на пралеску, якая тут нядайна расцвіла. А пралеска, відаць, вельмі хацела пазнаёміцца з паастакам. Аднойчы раніцою, умыўшыся туманам, яна нясмела загаварыла:

— Добрай раніцы... Мяне завуць Пралеска... Я суседка ваша, я тут расту... А вы хто? Як вас зваць?

— А я — Ліпка, — адказаў паастак. — Бачыце вунь тыя высокія дрэвы на краі лесу? Такая буду я... Як вырасту...

— Вельмі прыемна... Я рада з вами пазнаёміцца, — адказала пралеска і схіліла сваю сінюю галоўку.

Лідзія АРАБЕЙ

Вершы Віктара Шведа

Апраўданы

Сын-лянота раніцай да маткі
З прапановай гэткаю звярнуўся:
— Не пайду я сёння на заняткі,
Нашае настаўніцы баюся.

Нам сказала ўчора наша пані
Вось такую страшную крамолу:
— Хто не зробіць хатняга
задання —
Можа не прыходзіць заўтра
 ў школу.

Лагічны адказ

Бацька злуе на сына:
— Ты адкажы мне, Адасік,
Чаму сябруеш з Марцінам,
Найгоршым вучнем у класе?

Адказ быў такі Адама:
— Гэта з удзячнасці, татка.
Калі б не было яго з намі,
Дык быў бы я на астатку.

Блакітная рэспубліка

Руіны Навагрудскага замка.

16. Навагрудак — цэнтр свету

Кажуць, першае ўражанне найважнейшае. Факт: Навагрудак зразу паказаўся нам найпрыгажэйшым беларускім мястэчкам, якое пабачылі мы ў нашых вандроўках. Адрэстаўрыраваны з нагоды 200-годдзя з дня нараджэння Адама Міцкевіча, прыбраны, упрыгожаны кветкамі. Еўропа, Еўропа — хадзелася крыкнучы на прывітанне. Толькі пазней, калі спалучыліся з сонным і мляукім подыхам месца, пабачылі яго цёмнае ablічча. Асавелых ад безнадзеінага чакання жыхароў, п'янія экспкурсіі, прасякнутыя тухлым пахам мяса магазіны...

На пачатку наведваем царкву св. Мікалая. Праваслаўны храм, з відавочнымі рысамі барока, знаходзіцца ў быльм касцёле францысканцаў. Перабудаваны ён у 1846 годзе на руска-візантыйскі стыль. Сярод сучаснага інтэр’ера выпу чаеща пазалочаны іканастас.

У Навагрудку дзейнічаюць дзве праваслаўныя царквы, ідзе пабудова трэцяя храма.

Амаль па-суседску, за будынкам былога манастыра францысканцаў, дзе раз жылі дамы, знаходзім Краязнаўча-гістарычны музей. Тамара Вяршыцкая, дырэктар установы, на прыгожай беларушчыне расказвае пра шматлікіх наведальнікаў. У Навагрудак прыязж-

джае найбольш палякаў — таму ўсе працаўнікі музея добра валодаюць польскай мовай.

У музеі адчуваецца подых Еўропы: элегантнасць, ветлівасць, талковасць інфармацыі. Частуюць нас кавай. На сцяне ў канцыляры выява Пагоні. Пра музей і яго супрацоўнікаў кажуць у Навагрудку „гняздо беларускасці”.

— Навагрудак для нас — цэнтр свету, — кажуць супрацоўнікі. На апраўданне сказанага варты пабачыць багатыя экспазіцыі пра гісторыю горада і рэгіёна. Тут можна купіць беларускія кнігі, між іншым, „Космас Беларусі” — нарыс Лідзії Савік пра Барыса Кіта, ураджэнца Навагрудчыны, не менш вядомага ў свеце чым Адам Міцкевіч.

— Гэтая кніга для нас, беларусаў, як Святое пісанне. Прачытаеш і адразу робішся свядомым беларусам, — захвальвае выданне супрацоўнік музея.

Пасля, памяняўшы з даламогай знёмы долары, швэндаемся без патрэбы па рынку і магазінах з паэтычнымі называмі: „Пralеска”, „Сонейка”, „Паўлінка”. У краме з магнітафоннымі касетамі купляем запіс з беларускім бяседнымі песнямі азагалоўлены лозунгам: „Няхай Жыве Беларусь”. Сярод гітаў, добравядомыя ў нас, „Цячэ вада ў ярок”, „Прымак”, „Смэрэко”, „Таганка”, „Полковник Галицын”.

Выявілася, што сярод тысячы прапанаваных касет, толькі адна змянчала ў сваім саставе беларускія песні.

— Пакупайце „Золотое кольцо” — намаўляе нас прадавец — его бяруць у Польшчу, на гандаль.

Музычна-мастакія атракцыёны ўсё ж былі нам суджаны ў Навагрудку. Вось тут, нечакана, сустрэлі мы Віктара Шалкевіча. Наша радасць была касмічнай. Усю дарогу мы згадвалі Віктара і яго геніяльныя песні, якія так удала спалучаліся з беларускай рэчаіснасцю. Геніяльны бард, яшчэ раз ашарашиў нас сваёй кемлівасцю. Гэтым разам Віктар Шалкевіч выступіў як гід польскай экспкурсіі.

Далейшы наш маршрут, пад кіраўніцтвам Віктара Шалкевіча вёў на Замкавую гару, курган Міцкевіча і Фарны касцёл.

Па дарозе аглянулі (на жаль, толькі звонку) Барыса-Глебскую царкву, старыя храм у познегатычным стылі з XII стагоддзя. Царква некалькі разоў перабудоўвалася. У XVII стагоддзі пераведзена ва уніяцкі храм, пры якім дзейнічаў манастыр базыльянаў. Да першай сусветнай вайны ў царкве знаходзілася цудадзейная ікона Багародзіцы, якая заніну ў 1915 годзе на Украіне. Ікона першапачаткова знаходзілася ў царкве Багародзіцы на Замкавай гары. Паводле некаторых даследчыкаў творчасці Адама Міцкевіча, гэтая ікона (а не з Фарнага касцёла) выступае ў прадмове-інвакацыі да „Пана Тадэуша”. З 1961 па 1996 год у царкве памяшчалася архіў. Зараз царква служыць вернікам.

Побач помніка Міцкевічу пасвіліся козы. Падняўшыся на курган Міцкевіча мы доўга любаваліся рамантычным краявідам Навагрудчыны. Дарэчы, нагадвае ён наваколле нашых Драгічына і Грабаркі. На Замкавай гары, парослай зялёным мурогам, пасвіліся коні. Следам экспурсікаў, нярэдка падвыпіўшых, пляліся мясцовыя дзеткі, якія щабечучы на беларуска-рускай трасянцы ўзлазілі на небяспечныя руіны замка.

Руіны Навагрудскага замка, як пісаў Уладзімір Каараткевіч, нагадваюць зубы пачвары, дрэмлючай пад зямлёй. Гэтыя красамоўны помнік абарончага дойлідства XI-XVI стагоддзяў добра вядомы за

Царква св. св. Барыса і Глеба.

справай Міцкевіча палякам. Замак пачатковая служыў як вялікакняжацкая рэзідэнцыя рускіх а пазней літоўскіх князёў. У царкве Багародзіцы, што знаходзілася на плошчы замка, у 1415 годзе адбыўся Навагрудскі Сабор праваслаўнага духавенства, а ў 1581-1772 гадах тут праводзіліся пасяджэнні tryбунала Вялікага княства Літоўскага — вышэйшага апеляцыйнага суда.

З Замкавай гары неабходна завітаць у Фарны касцёл, помнік архітэктуры барока, узведзены на месцы заснаванага пры князю Вітаўце ў 1395 г. гатычнага касцёла. У 1799 годзе ахрысцілі тут Адама Міцкевіча. Звонку касцёла знаходзіцца табліца, якая інфармуе пра шлюб Ягайлы і Соныкі Гальшанскай, які здзейніўся тут у 1422 годзе. У касцёле сустракаем яшчэ табліцу ў гонар жаўнеру АК з Навагрудчыны ды іконы Архангела Міхаіла, патрона горада.

На кожным кроку бачны тут праявы польскага дзяржаўнага інтарэсу. Гэтае ўражанне падмацоўвалася бадзёрымі паводзінамі польскіх экспкурсій. З Замкавай гары, куды завіталі чарговыя турысты, даходзілі гукі ваяцкай песні „Неj, hej ułani”.

Бышчам у адказ, побач Фарнага касцёла круціліся мясцовыя прыгажуні.

Ганна КАНДРАЦЮК

Фота аўтара

Рэгіянальная адукацыя

— Маладыя людзі павінны ведаць свае карані і быць адкрыты на людзей іншага веравызнання і нацыянальнасці. Хочам, каб жыхары Гайнайшчыны зразумелі сваю адметнасць і палюбліле. Усе мы павінны добра ведаць сваю малую айчыну і ўключыцца ў яе развіццё, — кажа кіраўнік Філіяла Ваяводскай педагогічнай бібліятэкі ў Гайнайшчыне Ірэна Кастэра.

У бібліятэцы знаходзіцца фатаграфічная выстаўка Гжэгажа Пятрашкі „Падляшша: многа культур, многа рэлігій”. Паказаны на ёй праваслаўныя цэрквы, каталіцкія касцёлы, сінагогі, мячэці, прыдарожныя крыжы і могілкі. Сведчаньні аб нашым мінулым і з'яўляюцца дакументальным адлюстраваннем сённяшняга краявіду Падляшшы.

Пра рэгіянальную адукацыю гаварылі ў школах ужо раней, але толькі ў апошніх гадах у праграмах навучання больш месца адвялі гісторы і сучаснаму жыццю сваіх мясцовасцей і наваколля. У Педагагічнай бібліятэцы ў Гайнайшчыне, апрача фатаграфічнай выстаўкі, паказаны кнігі і відэакасеты, якія інфармуюць пра рэгіён.

— Сустрэчы і выставы для настаўнікаў і аматараў краязнаўства мы аргані-

зумеў ужо даўно, — адзначае Ірэна Кастэра. — Усё пачалося з выстаўкі жывапісу Віктара Кабаца „Белавежскія сосны”, фатаграфіі Уладзіслава Завадскага „Мой родны кут” і сустрэчы з Ежы Нікітаровічам аб шматкультурнасці і рэгіянальнай адукацыі.

Пасля экспанаваліся здымкі Уладзіслава Завадскага „Час зімы”, малюнкі гайнайшчынскіх вучняў, жыхароў Дома сацыяльнай даламогі, рысункі Віктара Кабаца „Гайнайка і яе ваколіца” і яго мастацкія працы на тэму Белавежскай пушчы. Жонка мастака, Галіна Кабац, паказвала свае іконы, а Славамір Кулік наладзіў выстаўку фатаграфій, звязаных з Гайнайшчынай. Праводзіліся таксама сустрэчы, між іншым, з прафесарам Андрэем Садоўскім, які расказваў пра польска-беларускую памежжу, рэлігійную і нацыянальную свядомасць мясцовага насельніцтва.

— Самая важная справа — зацікаўць маладых людзей жыццём свайго рэгіёна і настолькі павысіць іх самасвядомасць, каб маглі акрэсліць сваю культурную і нацыянальную прыналежнасць. Раней, калі працавала я настаўніцай, сустракалася з выпадкамі, калі выхадцы з вёсак саромеліся сваёй дыя-

Працаўніцы бібліятэкі Ірэна Кастэра (справа) і Ірэна Пракапюк.

лекцыйнай мовы і нацыянальной прыналежацці, — успамінае Ірэна Кастэра. У бібліятэцы сабраны рэгіянальныя часопісы, кнігі і відэакасеты, якія інфармуюць пра жыццё нацыянальных меншасцей у Польшчы і пра некаторыя культурныя, нацыянальныя і рэлігійныя адметнасці Гайнайшчыны.

— Настаўнікі цікавяцца матэрывалямі аб рэгіёне, пазыччаюць кнігі і відэа-

касеты. Разам з вучнямі прыходзяць і на выстаўкі, — гаворыць настаўнік-бібліятэкар Ірэна Пракапюк. — Нашымі матэрывалямі пра наваколле карыстаюцца таксама студэнты. Нядайна наведала нас жанчына, якая піша працу пра сем'і, у якіх жывуць людзі розных веравызнанняў.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

Праўда ці міф?

Гісторыя чалавечства знае шмат фактаў і вучоных доказаў, якія абвяр-галі абавязваючыя тады сабе светапогляды і ставілі будучыню ўверх на-гамі. За гэта іх аўтары, калі не плацілі галавой, дык былі выклітыя разам са сваім патомствам. Так было з Галілеем, Мікалем Капернікам, Чарлзам Дарвінам і многім іншымі. Не церпіц здзекаў той, хто нічога не ро-біць. Кожнае новае ўспрымаеца з недаверам. Аднак ніхто яшчэ не ад-важыўся падвяргаць асновы Бібліі. Відаць, да часу. Чым больш таямнічае, tym больш маніць. Нават хай яно будзе і боскае.

Тэль-авівскі дзённік „Ha’artez” на-друкаваў сур’ёзны артыкул археолага і аўтара шматлікіх прац на тэму гісто-ры Блізкага Усходу прафесара Зеева Герцага. Даказвае ён, што доследы ар-хеолагаў, якія сто гадоў праводзіліся ў Сірыі, Егіпце і Месапатаміі не апра-дваюць біблейскага апісання здарэн-няў. Не пацвярджаюць яны, што Бог даў Майсею скрыжалі з запаведзямі, што народ ізраільскі быў у егіпецкай няволі, што муры Іерыхона рассыпа-ліся ад гуку труб, бо сам горад не быў тады крэпасцю і што нашая — першая манатэстычная рэлігія сягае сваім па-чаткамі гары Сінай. Казачнае каралеў-ства Саламона называюць легендай на паслугах тэалогіі.

Найбольш сур’ёзная гісторычнай крыніцай з’яўляюцца егіпецкія папіру-сы і археалагічныя раскопкі ў рэчыш-чы Ніла. І ніводная з іх не ўспамінае пра цяжкую рабскую працу яўрэй-і Майсеевы цуды. Гаворыцца ў іх толькі пра чужых пастухоў, якія пад-час сушы вандравалі са сваімі статкамі ў дэльце Ніла. Пошукі слядоў ван-дроўкі яўрэй-у запаветную зямлю, якія вяліся ад другой паловы XIX ст. не доказалі нічога. Не ўдалося такса-ма ўдакладніць месца заходжання га-

ры Сінай, на якой, паводле Бібліі, Майсей атрымаў ад Бога каменныя скрыжалі з дзесяццю запаведзямі. Адным словам паўстанне супраць Кнігі Кніг. Вучоныя, якія займаюцца біблейскай тэмай, амаль згодна даказа-юць, што гісторыя ізраільцыя, пачынаючы ад Аўраама, Ісаака і Яакава — гэта не што іншае, як надуманая гісто-рия для патрэб рэлігіі.

У 1947 годзе вандроўны пастух знайшоў у пячорах Кумрана ля Мёртвага мора звіткі манускриптаў, якія прадаў ізраільскаму археолагу. Даку-менты з трэцяга стагоддзя да нашай эры да 68 года нашай эры дзесяцігод-дзямі ляжалі ў Ізраільскім археалагіч-ным інстытуце недаступныя вучоным. Прычынай былі запісы адносна жыцця Ісуса Хрыста. Вынікае з іх, што ў Хрыста былі браты і сёстры. Гэта аб-вяргала б факт дзяяцтва Марыі. Яў-рэй баяліся, што могуць іх абвінава-ціць у ганьбованні Багародзіцы.

Хаця вучоныя згодныя ў непасля-доўнасці паміж Бібліяй і доказамі ар-хеолагаў, то ўсё ж такі не фармулю-юць рэзкіх высноў. Грамадству нялёт-ка рассастаца з міфамі, якія ад пака-лення фармавалі яго светапогляд. Таму тэорыя Зеева Герцага і іншых вучоных не ўспрынялася і не выклі-кала агульнага зацікаўлення. Наадвар-от — стала прычынай шматлікіх пратэстаў перш за ўсё з боку паліты-каў. Нічога дзіўнага — калі запавет-ная зямля не была здабыта ў крывавых войнах, дык адкуль узяліся там спаведнікі Ягве і якое права маюць яны да гэтай зямлі?

Названне Бібліі міфам — гэта чар-говая спроба перахітраць Бога. За та-кое ўжо Адам з Евой пайшлі вон з Раю. А і нездарма Бог паблытуў мо-ву будаўнікам Вавілонскай вежы. Што ж ён на гэта? Няўжо прамаўчыць?

Міхаль Пашкоўскі

Замест згарэлай царквы вернікі Пінскага раёна мусіяць пабудаваць новы храм

Паводле рашэння ўлад Пінскага раёна (Брэсцкая вобласць), праваслаўным вернікам з вёсак двух сельскіх саветаў гэтага раёна будзе выдаткованы будынок для правядзення набажэнстваў.

У ноч з 8 на 9 студзеня ў вёсцы Па-рэчча Пінскага раёна згарэла царква Нараджэння Прасвятай Багародзіцы. Як высветлілася, агонь другі раз зніш-чае храм — у 1904 годзе гэтая царква гарэла. Пасля таго пажару была пабу-давана новая драўляная царква, якая і дзеянічала з 1912 года па цяперашні час. Сёння ўстанавіць прычыну пажа-

ру пакуль не здолелі. Аднак інспекта-ры дзяржайнага пажарнага нагляду за-яўляюць, што версій у іх нямала.

На шчасце, праваслаўныя вернікі не зсталіся сам-насам з бядою. Першымі на дапамогу прыхаджанам прыйшлі ве-ненныя, якія прадаставілі палатку для правядзення набажэнстваў, у тым ліку і на 19 студзеня — свята Хрышчэння. Затым, мясцовыя ўлады распараціліся выдаткованы будынак для часовага раз-мяшчэння храма. Самі ж вернікі нава-жаныя пабудаваць новую царкву.

Валянціна Казловіч, БелАПАН

Экуменічнае пасланне ў музыцы, песні і паэзіі

Сёлетні тыдзень малітваў за адзінства хрысціян адзначаецца пад прызы-вам: „Закон дадзены Майсеем, а ласка і праўда здзейсніліся Ісусам Хрыстом” (Іаан I, 17).

„Экуменічны вечар”, які адбудзеца ў Беластоцкай ратушы (Музей) 30 студ-зеня 2000 года а 18 гадзіне праводзіш-ца свецкім людзьмі, аўяднанымі ў гра-мадскім камітэце — ініцыятары экуме-нічнага канцэрта і музычным імпрэса-ром „PRO-ARTE”.

У праграме прадугледжваюцца хара-вия і сольныя песні, музычныя мініяцю-ры а таксама вершы кс. Яна Твардоў-скага, а. Анджэя Мадэя, Тадэуша Тра-

коўскага, Мечыслава Чайкоўскага, Аляксандры Шавэла-Навацкай і Віктора Шведа.

Выкананы:

— Хор праваслаўнай парафіі Свято-га Духа ў Беластоцку пад кіраўніцтвам Багдана Пуры,

— Хор „Canto“ Рымска-каталіцкай па-рафіі Уздзвіжання Святога Крыжа ў Бельску-Падляшскім пад кіраўні-цтвам Евы Більмін, Лідзія Траяноў-ская — спеў, акампаніята Тадэуш Траяноўскі,

— Станіслаў Кук — скрыпка,
— Збігнеў Пенькоўскі — гітара.
Уваход бясплатны.

Звязда і калядаванне

Упершыню Галоўнае праўленне БГКТ з Праваслаўным брацтвам св. св. Кірылы і Мяфодзія ў Беласто-ку арганізавалі конкурс пад назвай „Звязда і калядаванне” для вучняў па-чатковых школ і гімназіяў ды вучняў сярэдніх школ. Суарганізаторамі былі школы і Дамы культуры. Патранат над мерапрыемствам трymала „Газе-та Вспулчэнса”.

Варункам конкурсу было 10-15 мі-нутнае выступленне на беларускай мове з паказам калядных абраадаў. А гэта ўсё дзеля таго, каб культива-ваць і развіваць беларускі традыцыйны абраад звязаны з Калядамі і Но-вым годам.

15 студзеня ў Беласток прыехала 13 каляднікаў. На сцэне красавалася дэ-карацыя ў выглядзе вясковай хаты, што выклікала святочны, калядны настрой. Мерапрыемства ўдастоілі генеральны консул Беларусі Мікалай Крэчка з жонкаю, віцэ-консул Ігар Сякрэта, пасол Сейма Сяргей Плева з жонкай, стараста Беластоцкага павета Веслаў Пуш, начальнік аддзела культуры Гарадской управы ў Бела-стоку Крыстына Дамулевіч і пра-ва-слайная святары.

З прывітальным словам выступіў старшыня ГП БГКТ, пасол Сейма Ян Сычэўскі. А пасля пачалося калядаванне. Адзін з каляднікаў кожнага ка-ляктыву прасці гаспадара хаты дазво-лу славіць нованараджанага Ісуса. Пачуўшы згоду калядніка спевам праслаўлялі Хрыста. Многа прагучэла на сцэне калядных песень, у тым ліку і напісаных Віктарам Шведам. Вось пачатак адной са Шведавых ка-лядак, музыку да якой напісаў Раман Зубрыцкі:

З вясьмікутна звяздою
Дзеци цэлаю гурбою
Выйшлі сёння на мароз.
З канца вёскі на змярканні
Пачалі калядаванне:

Седзячы ля экрана тэлевізара ў час-кatalіцкіх Каляд глядзеў я прамую трансляцыю з Ватыкана, калі папа Ян Павел II сімвалічна адчыніў дзвёры Базілікі св. Пятра. Падумалася мне тады: чаму ў гэтай урачыстасці не ўдзельнічаюць праваслаўныя іерархі? Ці ж пра-vaslaўnyя горшы, менш хрысціянске за-кatalіцызм?

6 студзеня г.г. у тэлевізійных навінах асвятаўся візіт праваслаўных першаі-рархаў з розных краін свету ў Іерусалім. Ва ўрачыстым спаткенні з нагоды 2000 юбілею хрысціянства прымалі ўдзел прэ-зідэнты тых краін, у якіх праваслаўныя складаюць пераважную большасць на-сельніцтва. Сярод запрошаных былі прэ-зідэнты Расіі, Беларусі, Украіны, Малдовы, Грэцыі, Кіпра, Румыніі, Балгарыі і шэрагу іншых дзяржаў.

Чаромхаўскі асяродак культуры з на-гody Каляд і Новага года арганізаваў некалькі цікавых мерапрыемстваў. 22 снежня 1999 года супольна з вучнямі Пачатковай школы, якія займаюцца ў музычным гуртку, арганізавалі экуме-нічную калядную сустрэчу, на якую за-працілі сваіх бацькоў і святароў пра-vaslaўnага і каталіцкага веравызнання. У мерапрыемстве ўдзельнічалі яшчэ

Нарадзіўся нам Хрыстос!

Мастацкімі кіраўнікамі каляктывы ў былі настаўнікі рэлігіі і белару-скай мовы. Конкурсная камісія, якую састаўлялі Галіна Баравік (старшина), Тамара Русачык і Пётр Хомік ме-ла вялікія цяжкасці ў прайнанні па-собных месці таму, што ўсе каляктывы презентавалі высокі ўзровень. Гран-пры атрымаў каляктыў з Пачат-ковай школы ў Кляшчэлях (кіраўнік Яўгенія Такаюк), троі першыя месцы былі прысвоены „Лісічкам” з Пачат-ковай школы ў Ласінцы (кіраўнік Аліна Кос), каляктыву Пачатковай школы ў Новым Корніне за сцэнку „Ірад” (кіраўнік Ніна Куптэль) і ка-ляктыву „Каласкі” з Беластока (кі-раўнік Ала Дубец).

На другім месцы апінуліся каляк-тывы — з ПШ у Аўгустове, з Дома культуры ў Бельску-Падляшскім, з ПШ н-р 4 і Беларускага ліцэя — усе з Бельска-Падляшскага.

Трэцяе месца атрымалі калядні-чыкі з ПШ н-р 6 у Беластоку і гімна-зіі з Аўгустова (Бельская павета).

Вылучаны былі таксама каляктывы з ПШ н-р 5 у Беластоку, з ПШ і Гмін-нага асяродка культуры ў Нарве.

Сакратар ГП БГКТ Валянціна Лас-кевіч і старшыня журы Галіна Баравік адзначылі адданасць мастацкіх кіраўнікоў гэтаму роду мастацтва. Вы-казалі яны ўдзячнасць за падтрымку знікаючых ужо абраадавых традыцый звязаных і з рэлігійнасцю, і з белару-скасцю. Віцэ-консул Рэспублікі Бела-русь у Беластоку Ігар Сякрэта выка-заў падзяку каляктывам за працяг-ванне беларускіх праваслаўных ка-лядных традыцый, а кіраўніку каляк-тыву з Кляшчэляў Яўгеніі Такаюк уручыў кубак.

Спонсарамі мерапрыемства былі паслы Сейма Ян Сычэўскі і Сяргей Плева.

Міхась Хмілеўскі

Роздумы ў пачатку юбілейнага года

Седзячы ля экрана тэлевізара ў час-кatalіцкіх Каляд глядзеў я прамую трансляцыю з Ватыкана, калі папа Ян Павел II сімвалічна адчыніў дзвёры Базілікі св. Пятра. Падумалася мне тады: чаму ў гэтай урачыстасці не ўдзельнічаюць праваслаўныя іерархі? Ці ж пра-vaslaўnyя горшы, менш хрысціянске за-кatalіцызм?

У Іерусаліме Барыс Ельцын і Аляксандар Лукашэнка былі ўзнагароджаны Ордэнам Святога Крыжа Рыцараў Магілі Гасподняй. Гэты факт заставіў мене задумачца над тым, як чалавек можа служыць думкам. У савецкі час бы-лі яны не толькі атэістамі, а проста во-рагамі рэлігіі. А сёння?

Дзядзька Захар

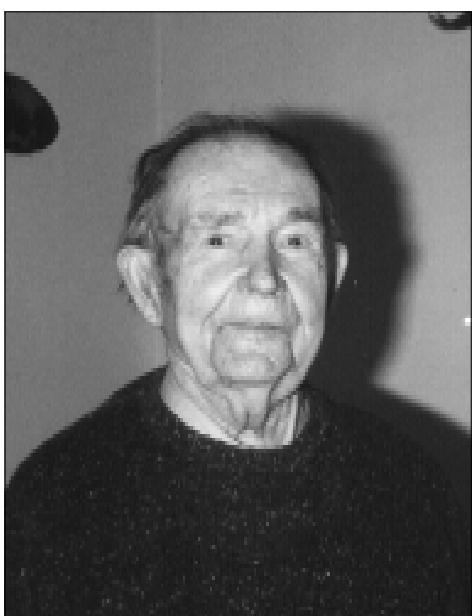
Святочны ўспамін

Чаромхаўскі асяродак культуры з на-гody Каляд і Новага года арганізаваў некалькі цікавых мерапрыемстваў. 22 снежня 1999 года супольна з вучнямі Пачатковай школы, якія займаюцца ў музычным гуртку, арганізовали экуме-нічную калядную сустрэчу, на якую за-працілі сваіх бацькоў і святароў пра-vaslaўnага і каталіцкага веравызнання. У мерапрыемстве ўдзельнічалі яшчэ

вучні і дзеці баптысцкага веравызнан-ня. Мерапрыемства складалася з дзвюх частак. У мастацкай — удзельнікі музычнага гуртка выконвалі калядкі ды па-стараліцкі. Затым прысутныя спажылі калядную вячэрну. Пасля маладыя музы-канты выступілі перад бацькамі са сва-боднай праграмай. Сустрэча праходзіла ў сціплай і сардечнай атмасферы. Удзельнічала 70 асоб. (у)

Уяўлялі, што ў вайну зямля гарыць

Успаміны Хведара ХЛЯБІЧА, жыхара Рыбакоў у Міхалоўскай гміне, народжанага 4 снежня 1911 года.

Мы, дзеці, гулялі яшчэ пяском, калі пачулі пра вайну. Мы ўяўлялі, што ў вайну зямля гарыць і бегалі на ўзорак углыдацца. Аднойчы бачылі цепелін, нямецкі дырыжабль (самалёт без крылаў).

Помню, як казак з нашага садка нёс зарубаную курыцу, але як выбіраліся мы з хаты ў бежанства — не помню; было гэта недзе пасля Сплення. Усе фурманкі з нашай вёскі сабраліся ў хвайняку за горкаю, лявей дарогі ў Рудню. Помню, што я астаўся ад воза і плакаў, шукаў свае фурманкі; быў гэта жалязняк накрыты будаў ад дажджу. І помню, як мы начавалі кали Навагрудка ў лесе пад будаў з яловага галля. Рана прачніўся і бачу, што бацькі плачуць — памерла мая малодшая сястра Оля; яе там і пахавалі ў лесе. Стаяла многа фурманак, на выгане клалі агонь.

Пасля была станцыя, дзе нам, як я пасля даведаўся, заплатілі за коней і фурманкі. Быў там пункт, дзе царская дачка выдавала бежанцам цукар.

Пад восень чырвонымі таварнымі вагонамі завезлі нас у Сімбірскую губернію ў вёску Карамыслаўку. Там быў вялікі апусцелы барскі дом, дзе і пасялілі амаль усе Рыбакі, а наша сям'я пасялілася *натры*. Нас узў гаспадар Крылоў, які меў дзе хаты, адну парожнюю. Мы спалі на полках пад полапам, бо там, высока, даволі цёпла было. Жывіна стаяла на падворку, абгароджаным клеццю, пад голым небам; там хлявоў не было.

Усе жыхары Карамыслаўкі былі страверамі; яны не елі свінога мяса, толькі ялавічыну. Нас прынялі вельмі добра, да-

валі нам валёнкі, кажушкі, адзенне. Ка-лодзежаў у вёсцы не было, ваду наслі з речкі вёдрамі на каромыслах; ад таго мабыць і назва вёскі. Масніцы называлі Масленай; тады моладзь ездзіла санямі, гралі на гармоніках, спявалі частушкі.

Гаспадар наш пытаў, якою машынаю будзем вяртакца: чырвоною ці зялёнаю (таварныя вагоны былі чырвоныя, а пасажырскія — зялёныя). У таго гаспадара мы зімавалі адзін год.

Мае два старэйшыя браты да вайны працавалі ў Беластоку ў гасцініцы „Рыц”, а сястра працавала ў Гродне. У вайну яны апынуліся ў Москве і там неяк адшукалі нас і забралі да сябе, у Москву. Жылі мы ў пакоіку побач салдацкай кухні па вуліцы Трэхпрудны пераулок. За плотам была пляцоўка, дзе салдаты танцавалі, незадуважна было, што вайна. Па суседку былі два лазарэты, дзе лячылі лёгкія раненія салдатаў; адтуль міласэрныя сестры прыносилі нам з салдацкай кухні рыбу, разынкі, кісялі. А наш сусед з Рыбакоў працаваў на вінакурным заводзе і пад плашчом нам віно прыносіў; настаўлілі самавар і пілі віно. Я салдатам, што былі ў лазарэце, папяросы насыті, яны мне плацілі за гэта і за дзень я прыносіці кішэню грошай.

Бацька працаваў на аэрапланным заводзе, сёстры працавалі ў тыпаграфіі „Левенсон”, а адзін брат, Аляксандар, яшчэ вучыўся. Да рэвалюцыі голаду не было, аднак старэйшыя і малодшыя тужылі па радзіме, а сярэднія верылі ў рэвалюцыю — што выйграюць і там астануцца.

У рэвалюцыю было цяжка. Маладыя выязджалі ў правінцыю за хлебам, а старэйшыя не маглі. Давалі нам *калабашкі*, маленькая булачкі з мякінаю. Настала галадоўка, паявіўся тыф, многія з Рыбакоў, асабліва мужчыны, пайміралі.

Прадавец прадаваў яблыкі: або па адным Мікалаевым рублю, або па два рублі Керанскага. Падышоў да яго чекіст і пытае чаму так.

— Бо Мікалая я мала люблю, таму і мала ягоных грошай хачу, — адказаў прадавец, — а Керанскага больш, то і ягоных грошай больш хачу.

Пасля поездам можна было вяртакца дадому. Чацвёра нас: бацькі, старэйшы брат Іван і я, восенню 1919 года вярнуліся. Апошнія асталіся ў Расіі; старэйшы брат Мікалай быў камандзірам кулямётнай каманды чырвоных. Ехалі і ў дарозе думалі ці Рыбакі не спалены, бо ж там быў фронт. Большасць жыхароў Рыбакоў вярнулася толькі ў 1922 годзе.

Вёска стаяла, але ў дамах не было во-кан, дзвярэй; немцы і лічылі, што рускія лепшыя забралі з сабою, а зладзеяў пакінулі. Адна хата была праўнікі снарадам. Вёска зарабла бур'яном, толькі сцежкі былі. Куніцы, тхорыкі, вавёркі засяліліся. У Рыбаках жылі тады толькі дзве чужыя сем'і з Гарбароў і адзін яўрэй; іх хаты былі цэлыя.

Спачатку жылі ў суседавай хаце, а на працягу года перасыпалі сваю: са старое хаты паставілі адну палову, а другую палову зрабілі з новых бярвенняў. Дрэва тады было бысплатнае, трэба было толькі наніць майстроў. Царскія рублі яшчэ ў нас хадзілі, бо ў Расіі ўжо слаба. Гроши былі, але не было што за іх купіць; бацька за дзесяць кіламетраў хадзіў, каб дастаць бульбу. А мы, малыя, у хвайну ішлі гуляць, каб забыцца, што есці хочацца. Цесці майго дзядзька ў бежанства не выязджалі, жылі яны ў Мацейкавай Гары; далі яны дзядзьку карову і я ту ю карову пасвіў.

Пасля сталі разжывацца; утраіх каня купілі. Конь той разумны быў: калі выводзілі на пашу, то ўцякаў далёка, каб больш паходзіць. У 1920 годзе, як адступалі саветы, нажылі мы карову. Раней адзін гаспадар з Шымкаў даў нам бычка на пашу. Мы яго з саветамі, якія гналі з сабою дабытак, на карову памянялі; тата даплатіў ім яшчэ чырвонец. Уласнік бычка даведаўся пра гэта і хадзеў забраць карову, але згадзіўся, каб яму бычечка аддаць. Тым, што вярнуліся ў 1922 годзе, было лягчэй, бо ўжо мы маглі ім памагаць.

У Расіі асталіся дзе мае сёстры і два браты. Адзін брат быў чыгуначным інжынерам, а другі, Аляксандар, быў старым інспектарам папяровай прамысловасці; мы з імі не перапісаліся, бо нельга было. Калі я ў 1932 годзе пайшоў пяшком на прызыўную камісію ў Свіслач, мяне там спыталі, ці маю каго ў Расіі. Я сказаў, што маю.

— Ці яны бальшавікі? — спыталі мяне.

— Не ведаю, — адказаў я і ў польськае войска мяне не прызвалі.

У 1922 годзе вярнулася з бежанства мая сястра Наталля. Яна любіла пагуляць і яшчэ да рэвалюцыі засяжарыла з жанатым мужчынам. І ў рэвалюцыю, калі не было за што жыць, аддала дзіця ў прытулак. Пазней пазнаёмілася з кубанскім казаком Носавым, які ваяваў супраць бальшавікоў. Ён на імя і прозвішча нашага брата, каб бальшавікі не пазналі, прыехаў разам з Наталляй. Калі года жылі яны ў нас, але бацькі не былі

рады, што нявенчаныя яны жывуць. То яны звязнічаліся і падаліся ў Нараўку; там ён стаў на працу ў тартак. Яму было добра, бо стаў падрадчыкам і мала плаціў рабочым, а браў сабе. Калі прыйшлі першыя саветы, ён працаваў ляснічым. Пры немцах стаў у малачарні і таксама з людзьмі дрэнна абыходзіўся. Перад другімі саветамі ён уцёк, але яны яго не дзе за граніцама злавілі і завезлі ў Сібір і ўсялякі слух па ім пратапаў.

А Наталлін сын, якога яна пакінула ў прытулку, вывучыўся на ветэрынара. На вайну быў прызваны ў савецкую армію ды трапіў на Нараўку і тут захвараў; ранены не быў. Палажылі яго ў Наталлі, яна яго вельмі глядзела і ён стаў яе хваліць:

— Вы хорошая женщина. Моя мама такая не была — отдала меня в прият.

А муж яе, Носаў, раўнаваў, бо яна нікому не сказала, што хворы салдат, гэта яе сын. А яна пазнала яго, бо ён расказаў ёй і пра сябе, і пра прытулак, і пра бацьку...

Паправы ў салдата не было і яна аддала яго ў шпіталь у Гайнайку. И есці яму туды вазіла. Я ёй гаварыў: ты ўсіх салдатаў не перакорміш.

З Гайнайкі прывезлі яго назад у Нараўку, бо ўжо стан безнадзеі быў, і палажылі ў Наталлінай суседкі, але яна ўсё насіла яму. Пахавалі яго ў Нараўцы. И толькі тады Наталля прызналася, што быў ён яе сынам.

Муж папракнүў яе, што не призналася, бо ж тады і ён інаки адносіўся б да яго. Носавы паставілі на магіле помнік, а я зрабіў агароджу. Пасля на той магіле вырас каштан. Калі могілкі чысцілі, той каштан аднак пакінулі.

* * *

Цікавую гісторыю расказаў меспадар Хведар Хлябіч і з тae цікавасці падаўся я на нараўчанская могілкі. Магутны каштан той яшчэ стаіць на магіле, але ўжо вакол яго ствала ў кары высечаны агаджы на помніку, але надпіс на ім добра захаваўся: „З. п. ветеринарный фельшер Афанасий Ефремович ИЛЬИН род. в г. Петрограде в 1917 г. ум. 15 ф. 1943 г. Память от знакомых НОСОВЫХ”.

І нават пасля смерці, калі Наталля призналася ўсім, што малады салдат быў яе сынам, яна ўсё ж такі не призналася яму на надмагільнай эпітафіі, астала яму толькі „знакомой”. Відаць аж так цяжка саромелася яна перад ім свайго выраднага ўчынку ў час рэвалюцыі.

А на старасць Наталляй Носавай апекаваўся Сяргей Раманчук, нараўчанскі ветэрынар.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Піліпава бежансцтва

Напрыканцы XX стагоддзя пісаць аб бежансцтве 1915 года спраўя нялёгкая. Штораз менш сведкаў таго адлеглага часу. Рэдка сустракаюцца людзі, якія былі тады дзяцьмі.

Яну Раманчуку, старэйшаму жыхару Альхоўкі, у 1915 было 9 гадоў. Ён гаворыць, што сілаю нікто мужыкоў у Расію не гнаў, хоць запалохвалі немцамі. Быў нейкі адміністрацыйны загад выязджаць чыноўнікам, настаўнікам, леснікам, духоўным, але не простым сялянам. Ехалі яшчэ і таму, што царскі ўрад абавязаўся даваць „бежанцам” грашовую дапамогу. Заступніцай і апякункай выязджаючых была царская дачка Таццяна.

З вёскі Альхоўка паехала ў глыб Расіі толькі 5-6 сем'яў. Але бачыў малы тады Ваня і цалкам апусцелыя вёскі, бо восенню 1915 года ездзіў ён з бацькам на ўсходнюю сіяну пушчы, каб накапаць пакінутай у полі бульбы. Незвычайнім „бежанцам” аказаўся яго старэйшы брат Піліп.

За царскага часу сядзібай воласці (гміны) была не Нараўка, але Масева. Так, у воласці сабралі статак быдла на дапамогу фронту. Стараста (солтыс) вызначыў мужыкоў гнаць гэты статак у Ваўкавыск.

За бацьку Дзям'яна пайшоў 15-гадовы Піліп. Старэйшыя мужыкі з Ваўкавыска вярнуліся, а Піліп не прыйшоў.

Быў ён рослым, цікавым свету юнаком. Дакладна невядома, якім чынам прыстаў ён да ваенага эшалона. Вядома, што стаў ён салдатам сапёрнай часці.

Пасля Каstryчніцкай рэвалюцыі Піліп трапіў на службу ў народную міліцыю. Адбыў ён трохмесячныя курсы і стаў камандантам аддзялення міліцыі ў горадзе Рэчыца на Дняпро. Нялёгкай была міліцыйская служба у час грамадзянскай вайны. Аднойчы вечарам разбуяліся ў горадзе п'яныя матросы і трэба было навесці парадак. Міліцыйнера затрымалі трох парушальнікаў парадку і павялі ў аддзяленне. Адзін з затрыманых выгукнуў ста-

յушай ля плота бабе: „Хозяйка, передай нашим, што нас ареставалі”. Неўзабаве на выручку сваім п'яным таварышам падаспелі яшчэ чатыры матросы. Адзін з шабляй кінуўся на камендантана.

Піліп успеў засланіца рукой, але шабля адсекла яму адзін палец левай руки. Пасля гэтага здарэння стаў Піліп думаць, як пакінуць небяспечную службу і ён яе кінуў, уцёк... у Альхоўку.

У хаце Дзям'яна і Акуліны ўспаміналі з горам сына, якога лічылі загінувшым. Маці плакала перад суседзямі, а бацька хадзіў задуменны, сам не свой. Так прайшло некалькі гадоў ваенага ліхалецця. Зімой 1919 года з нашай зямлі выязджаў яго пакінутыя захопнікі.

Аднойчы на прадвесні завітаў у хату малады статны хлопец у шынелі. Ён прамовіў па-руску: „Здравствуйте! Узнаёте мене?” Не пазналі бацькі сына, які вырас, памужнеў. Ён выйшаў, пахадзіў па пана-дворку, зайшоў другі раз у хату і, скінуўшы шапку, сказаў: „Я — Піліп”.

Вялікая радасць была тады ў хаце Раманчукоў.

Калі летам 1920 года на Беласточчыну часова прыйшла Чырвоная Армія, то Піліп баяўся ці савецкая ўлада не пакарае самавольнага бежанца-міліцыйнера. Але нічога падобнага не здарылася.

Аднак цікавасць да свету не пакідала Піліпа. З бацькоўскага загона ў міжваенны час працыцца было цяжка. Ужо будучы сямейным чалавекам пачаў Піліп у далёкую Аргенціну. Пабыў там чатыры з паловай гады, зарабіў гроши і зноў вярнуўся на радзіму. За заробленыя гроши купіў ён у вайсковага асадніка 9 гектара ворнай

Урэшце дачакаўся

Прашэнне наконт тэлефона ўпершыню я прад'явіў у 1995 годзе. Тады мне ў Гайнаўскай тэлекамунікацыі сказалі: „Не маём вольнага месца. Трэба чакаць, калі ў Чаромсце паставяць аўтаматычную тэлефонную станцыю”.

І я чакаў. Калі пачала працеваць новая АТС, з'явілася іншая проблема. Трэба было арганізаць грамадскія камітэты тэлефанізацыі і плаціць па 1 500 зл. уносу. У Чаромхайскай гміне на гэта не згадзіліся. Гмінныя чыноўнікірай пачакаць. Прыйдзе час, з'явіцца іншае прадпрыемства і паставіць тэлефон па звычайнай цане. Загаварылі пра гайнаўскі „Рэтэль” — канкурэнтную фірму для дзяржаўной тэлекамунікацыі.

Аж тут і тэлекамунікацыя зварухнулася. У мінулым годзе пачала пракладаць у Чаромху святлаводны кабель ды прымаць заявы ад новых кліентаў.

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне! Прыйсніўся мне сон, быццам мая каляжанка з працы падарыла мне дзве сумачкі. Я ведаю, што яны не новыя і былі ўжо ношаныя. Мне аднак гэта не перашкаджае, бо сумкі вельмі практычныя і могуць мне прыгадзіцца дзеля працы (мне патрэбныя вялікія сумкі, у якія многа змяшчаецца). Тым больш, што адна была чорная, дык добрая была б на зіму, а другая — белая, дык падыходзіла б да светлай вопраткі ўлетку.

Я бяру ў руکі гэтыя сумкі, а яны... замарожаныя. Божачкі, што рабіць, як іх размарозіць? Я пачынаю іх расклейваць, але яны замарожаны моцна. Я іх кінула, а пасля гляджу: яны і самі размарозіліся.

Раптам бачу: з белай сумкі, быццам анёл, выходзіць жанчына ў белым. Гэта быццам касманаўтка. Яна запрашае мяне палётаць у космесе. Мне вельмі хochaцца пабываць там, і мы разам з ёю лётаем лёгка ў космесе, быццам птушкі.

Аліна

Аліна! Найперш пра падарункі. Падарункі атрымліваць — будзе прыбытак, дарыць жа іх — непрыемнасць. Ты, на шчасце, падарунак атрымала ад сяброўкі. Праўда, сумачкі ўжо былі паношаныя, але ты цешылася, што яны табе могуць прыгадзіцца. Ну, здаецца, і той прыбытак, хача мо і не саёмы вялікі, цябе ўцешыць.

Але як жа да яго дабрацца, калі падарунак (сумачкі) замарожаны... Ты іх праубеш расклейць, а яны ніяк не даюцца. А пасля размарозіліся самі. Ну, і, пэўна, будзе ўсё ж той прыбытак, хача ўсё ўжо амаль вісела на валаску. І тут здарылася нешта зусім непрадбачанае (хача ў сне ўсё магчыма): з белай сумкі, быццам белы анёл, выйшла такая ж белая дама. Анёл-касманаўтка! Цікава было б кожнаму палётаць з ёю ў космесе, асабліва мужчыну. Але ўжо таго толькі, што прыйсніўся анёл, было б дастаткова, бо абяцае ён шчасце, радасць і душэўную раўнавагу. А ты ж лётала з ім у космесе, быццам нейкая птушка. Лётаць у сне — спаўненне надзеі, поспех у справах і ў каханні. Віншую!

АСТРОН

Багатыя мы ці бедныя?

9 студзеня г.г. у нашай багатай краіне праходзіў дзень легальнага пабірання міласціны — іграў Вялікі аркестр святочнай дапамогі. Грамадства шчыра адгукнулася на заклік дапамагчы хворым дзесяцям і ў выніку валанцёры сабралі 17 мільёнаў злотых. Ежы Оўсяк прыдумаў добрую ідэю!

Мне хацелася б, каб знайшоўся падобны дзеяч, які звярнуўся б да нашых парламентарыяў з заклікам ахвяраваць раз у год са сваіх заробкаў па 1 000 зл. З простага падліку вынікае, што назіралася б больш за паўмільёна злотых. І хача гэта мала ў параўнанні з тым, што сабралі валанцёры,

Вялікага аркестра, аднак такая су́ма моцна падмацавала б не адну гуманітарную арганізацыю.

А памагаць у нас трэба многім, асабліва знямоглым пенсіянерам, якім неабходная пастаянная медыцынская апека. Падляшская каса хворых, якая нядайна перасялілася ў шыкарны палац за 9 мільёнаў зл., не мае грошай на ўтриманне ўсіх устаноў аховы здароўя у ваяводстве. Раней, калі не было касы, ЗУС плаціў за пабытку хворага ў шпіталі і лякарствы для пенсіянераў былі бясплатныя. А цяпер, хочаш хварэць — плаці!

Дзядзька ЗАХАР

Пляценне ў зімовы час

Пляценнем саламяных вырабаў славяца на Падляшшы вёскі з ваколіц Орлі. Некаторыя сяляне ад восені да першых палявых прац займаюцца пляценнем і такім чынам падмацоўваюць свой хатні бюджет.

— Зімою на гаспадарцы больш свабоднага часу і таму займаюцца вырабам прадметаў з саломы. Мне і жонцы дапамагаюць яшчэ бацькі, — расказвае Уладзімір ПАЛАВЯНЮК, 50-гадовы жыхар Міклашоў, што калі Орлі. — Жонка нават за хлебам у магазін не ходзіць. Штогод сею 2 гектары жыта. Салому скарыстоўваюць для пляцення, а зерне — на пашу жывёле і нам на хлеб. Жонка раз у тыдзень пяча чатыры боханы, каб не траціць часу.

Уладзімір Палавянюк пляченнем займаецца з 16 года жыцця. Плялюць таксама ягония бацькі — Аляксандра і Вера. Тады гатовыя вырабы скупляла фірма „Цэплія”. Палавянюкі рабілі перш за ўсё куфэрачкі, крэслы, будачкі для птушак. Адно крэсле каштавала 185 зл. і за гэта можна было купіць трох з паловай літра гарэлкі і закуску (так, паводле майго субядніка, найлепш пералічваць і параўноўваць цэны). Потым цэны ўпали і за гэтае ж крэсле можна было купіць пайлітру і закусь, а цяпер была б за гэта адна закусь.

— У 1980-я гады супрацоўніцтва з „Цэпліяй” стала ўскладніцца, фірма пачала нетэрмінова расплачвацца з рамеснікамі, — кажа суразмоўца. — Але да нас пачалі прыязджаць прыватныя прадпрымальнікі, якія скуплялі ўсю нашу вытворчасць і адразу плацілі наяўнымі. Адмовіліся мы ад супрацоўніцтва з бельскай „Цэпліяй”. Цяпер нашы вырабы трапляюць галоўным чынам за мяжу, вядомыя яны і ў Аўстрыі.

Міклашоўскія рамеснікі для сваіх вырабаў выкарыстоўваюць жытнью салому. Косяць яны крыху недаспелае жыта снапавязалкай, пазней маюцца яго акалотнай малацилкай. Для некаторых вырабаў, напрыклад козлікаў, патрэбна немалочаная салома і тады калоссе абрезаюць ножнамі. Для сшывання сплещеных элементаў прымяняюць вярбовае лыка або лазняк.

— Пляценне патрабуе дакладнасці, — адзначае Уладзімір Палавянюк. — Мая жонка навучылася рамяству ад мяне. Пачынала з простых прадметаў, а цяпер умее зрабіць усё. У нашай пра-

Антаніна і Уладзімір Палавянюкі за работай. фесіі важная пастаянная прысутнасць на рынке. Калі ў мяне здарыўся перабой, то каб зноў вярнуцца на рынак, трэба было прапанаваць новыя ўзоры. І, прыгледаючыся курам на панадворку, прыдумаў я кошычак-курачку. А потым прыйшлі ў галаву прадметы ў форме качкі, саламяных козлікі, конікі, куркі, званочкі...

Для вырабу саламяных прадметаў адных рук недастаткова. Некаторыя прылады, напрыклад машынку для падрыхтоўкі лыка, можна купіць, але ўжо іголкі для сшывання пляцёнак даводзіцца рабіць самому рамесніку. Уладзімір Палавянюк робіць іх са сталяр'евай нажоўкі або латунай бляхі.

— Ці гэта дахадовы занятак? Калі налоўчыцца, то такі званочак можна зрабіць за гадзіну, коніка ці курачку — за дзве з паловай. Раней больш плацілі за адну штуку, бо па два долары, потым ужо па 3-4 злотых, а ад двух гадоў па 6 злотых. Мазалёў ад гэтай работы няма, але рукі баліць. Маладыя людзі рамяством не хочуць займацца, — сумна канстатуе Уладзімір Палавянюк, канчаючы выпляцать чарговую саламяную курачку.

— Шукаюць лягчайшага занятку, а традыцыя трymаеца толькі дзякуючы старэйшым людзям.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Білетны парадокс

У Орлі ёсьць чатыры аўтобусныя прыпынкі. Адзін ад аднаго распяложаны яны недалёка. Аднак, выезджаючы з Орлі, трэба плаціць па-рознаму, а залежыць гэта з якога прыпынку пачынаеш падарожжа. Тры прыпынкі, якія знаходзяцца па-за цэнтрам Орлі, лічачца бытлі яны ў навакольных вёсках. Напрыклад, на прыпынку каля старой масарні прадаюць білет з аддаленага на 2 км Антанова. З гэтага прыпынку білет у Бельск-Падляш-

скі каштует 2,80 зл., а з цэнтральнага — 2,40 зл.

Дзяжурная на бельскім аўтавакзале і самі шафёры тлумачаць, што трох арлянскія прыпынкі (апрача цэнтральнага) не занесены ў спіс і таму няма адпаведных для іх білетаў. Адзначылі яны таксама, што гэта прыпынкі для выходзячых пасажыраў. Калі так, то чаму аўтобусы спыняюцца на гэтых прыпынках і забіраюць пасажыраў? Відаць, абуваюць іх у лапці!

(ММ)

Niva

ТЬДНЕВІК
БЕЛАРУСА
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялысток 2, ul. Zamenhoffa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.

Тэксты не замовіоных рэдакція не звяртаюцца. Застрэгаючы праву скречанія і працавання рэдакцыйнага текста не замовіоных. За тэстэгічныя прызынкі не публікуюцца.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2000 r. upływa 5 marca 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,60 zł, a kwartałnie — 33,80 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,50 (kwartałnie — 45,50), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90).

Wpłaty przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niva”, Białystok, ul. Zamenhoffa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Галерэя „Ніўкі”

«Еўрасаюз, як ты мне мілы...»

Фота Міхала МІЦЭВІЧА

Фрашкі пра нашых

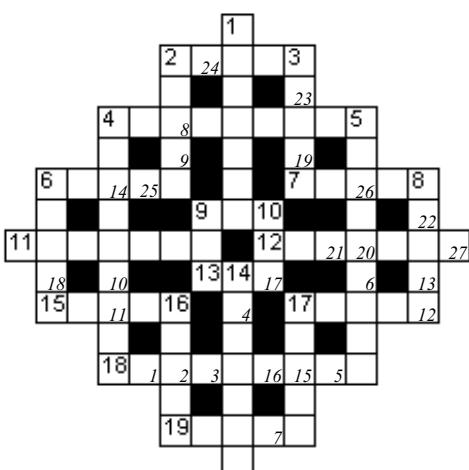
Прызнаюся

Быў я хлопец хароши, усе дзеўкі млелі.
Я абы-якой не хацеў, пасля яны не хацелі.
Гэта так ёсьць усюды, бо як час свой упусціш,
Даганіць яго цяжка. Нядайна я меў званок ад бабуські,
Што кахаўся калісьці я ў ёй, быўшы ў ліцэі.
Даў ёй здымак на памяць, пару слоў ззаду склеіў
(Бо тады я свой талент марнаваў не у вершах).
Здымак муж той знайшоў, што дарваў яе першы.
Кажа: „Што то за хлопец піша тут вось такое?!
Што Маруську кахае? Чаму ж не ўзяў дурное?”
Кажа Маня: „Мікола! То ж то ўжо прэгісторыя!
Усе пінкі мы старыя! У маразме ды хворыя!
Паглядзі на мяне вось... Сам жа бачыш, хто схоча?!”
Сам кінь вокам у люстра”. Паглядзеў, ды рагоча.
Хоць праз слёзы смех той. Бо той час — ён як рэчка.
Усе старэюць, здаецца. Мы — не... недарэчна.

Вандал АРЛЯНСКІ

Крыжаванка

мадзяніна, 2. кучка зваленых у беспарадку прадметаў, 3. надзейная апора, 4. сцэничная спецыяльнасць Валянціны Ласкевіч, 5. самалёт без крылаў, 6. шчыльныя вароты, 8. зашклённая шафка для абразоў, 9. левы прыток Амура, 10. насякомае з джалам, 14. верхні стык двух бакоў страхі, 16. бағацце, маёмаць, 17. сузор'е с Спікай.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаўся літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлоўць у рэдакцыю правільнай рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 51 нумара

Гарызантальна: грэчка, бяроза, расада, ліса, Чыжы, пладаножка, маяк, гамма, Крынкі, ланцуг, прамер.

Вертыкальна: граблі, кара, бяды, заляжы, Салжаніцын, сапляк, Чыкага, магіла, маўзер, круг, Кіпр.

Рашэнне: Адам Плуг.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластока і Каціміру Радошку са Свебадзіцаў.

Гарызантальна: 2. угнаенне з памётю чаек і бакланаў У Пэрту і Чылі, 4. прастора, якую можна ахапіць позіркам, 6. група разбойнікаў, 7. жыхар Анкарый, 9. абрэвіятурна дзяржавы з Пентагонам, 11. зачатак вышэйших раслін, 12. харч, ежа, 13. інданезійскі востраў, 15. правы прыток Куры, 17. першае выступленне на сцэне, 18. невялікі хіругічны нож, 19. маленькае паразітнае насякомае.

Вертыкальна: 1. савецкі зварот да гра-

Страсці

— Ненавіджу тую Фэдру! Ны, зараза! Шкодніца пускундная! Інтрыгантка! Гэтак сваёй сястры жыццё нявечыць! Бедная Разалінда... — лапатала ў тэлефонную трубку Нюрка. — От, такую любоў хоць раз у жыцці перажыць, як яны... Жывуць жа людзі! Сапраўдная любоў усё пераможа. Бач, Разалінда з беднай сям'і, а пакахаў я такі бағаты хлопец.

— Федэрыка сам юрыст. І ў нас юрыстаў не бракуе. Але не ў кожнага такая бағацюшчая сям'я, — адказала ёй тэлефонная трубка сціснутым ад хвалявання і захаплення голасам Мані. У трубцы штосьці хлюпнула — гэта Маня праўбала варанага Васю супу. — Гатую абед старому. М-м-м-м... зноў перасаліла. Надасць мне Вася таўкачоў за гэты дурны суп. Кахаў бы — кветкай бы нават не ўдарыў!..

— Дзе ў нашага тутэйшага мужыка далікатнасць, дзе яна?.. Каб так умелі кахаць...

— То мо б ты ўзяла б сабе якога? То ж хлопцаў у нас — ано выбірай!

— А што, маю застасця ў ўсіх? То ж нават на пенсю не заробіш, да смерці не дажывеш. Калі б далей стаяла я ў склепе гээсаўскім, то магла б хоць за тое нахыць пенсю. Ды ў горадзе з маёю школаю мяне браць на працу не хочуць. Пісала ў „Кур’ер”, у матрыманіяльную рубрыку, але ўсе нейкія падазронія адпісалі. Усе — бағатыя, харошия, калі

Куды віруем?

Зямляк

Пад нулявы год паплылі на поўдзень у легендарную пячору паломніцтвы павернутых бязбожнікаў. А я падаўся на поўнач у не менш легендарную Калыску. Быць у Калысцы і калысніка не бачыць? Папёр я на славутую Палянку ў вельмі славутую рэзідэнцыю. Запішуся на прыём! Пру, ног пад сабою не чую. I лобам у браму. Назад! Стражы. Сабакі. I зоркі ў вачах, бы ў віфлеемскую ноч. Толькі куміру пакланіца не дазваляюць.

Ажно зазялі іскаркі надзеі. Адчыніяеца пасадная брамка і з яе выходзіць — хто б вы думалі? — Махнацкі Куптэль. Мяне не бачыць, праменіць незядным шчасцем ад патойбаковай сустрэчы.

— Зямляк, ад чаго ў сёмым небе? — падаю голас.

— Збылося! Збылося! — хапаеца за голаў у радасным аг'яненні.

— Што збылося? — падказваю.

Куптэль ачнуўся. Акінуўшы маю фізіяномію пагардлівым вокам, скрыгнуў зубамі і гыркнуў:

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

разведзеныя, то не па сваёй віне, а пакащаца які... Ну, лепш не гаварыць. Або мамка адразу ягоная распытвае, чаму жагнаюся не так, як Бог загадаў... Вось бы мне такога Федэрыка!

— То ў „Ніўу” напішы, там нашага хлопца мо знойдзеш... Можа нават і замежнага...

— Ці не з Беларусі?! Калгасніка?!

— Чаму не... „Ніўу” ж чытаюць і на Захадзе... Мо які і старэйшы... Сталага ўзросту, яны вончыны, разумныя... — зноў усхліпнула над сваім супам Маня.

— Увогуле, у той Мексіцы ці Аргенціне.. Тыя вышэйшыя сферы... Пакахаў бы такі, звязаў бы ў якую Акапульку ці на Канарскія астравы...

— А ну яго! На якісъ Канарскія астравы хоць заўтра кожны можа паехаць! У Цехацінку пазнаёмілася наша бібліятэкарша з якімсьці Францішкам, білеты вось ужо купіў... Якая там ён вышэйшая сфера... Праўда, юрыст ён, як той Федэрыка... Да хоць прозвішча мае Браніцкі ці Патоцкі ці мо нават Пац, то ледзь за пенсю сваю трыміць. У паліака звычайна — „застаўся, а пастаўся”. Хай яны вернуцца з тых Канараў, то ўбачыць Аську, што жыць са скнарай, да таго не першай маладосці!

— Ой, мой „стары” ўжо прыйшоў... Не дам яму супу, накармлю салатай... Кажуць, спрыяе яна аднаўленню страсцяў... — выгукнула ў трубку Маня.

— Эх, як у той Мексіцы жывуць кабеты... — уздыхнула Нюрка і запstryкала па каналах тэлевізара.

Вандал АРЛЯНСКІ

— Прынялі на службу.

— Значыць, і беларусаў прымаюць? — прыкідваюся наівам. — Толькі мусульманскіх! — ганарыцца.

— Абмусульманеных? — удакладняю. Маўчыць.

— Мо за „капцёвага” будзеш? — намякаю на вакантны чын у калысніка.

— Цяпер твой лёс у маіх руках, — у сваю чаргу намякае загадкова Куптэль.

— Ведаю, — уздыхаю іранічна.

— Гаўно ты ведаеш! — узрываецца ён і, вытрымаўшы драматычную паўзу, заганяе мяне ў капкан:

— Гайнюшы я! — сказаў падкрэслена. У гэтай інтанацыі было ўсё: гонар, слава, сіла.

— Значыць, ты сабакар? — брыдка здзіўляюся.

— Прэч з маіх вачэй, сербалюб цвёрдахрыбетны! — увайшоў Куптэль у новую ролю. — Будзеш прыставаць, спушчу ўсю гайню, — паабяцаў. I, узніўшы ў неба рукі, з воклікам „Алах вялікі!”, падскокамі пашыбаваў у горад.

Канец казкі. Выкінь, Сідар, з галавы дурную мрою, змірыся з думкай, што не быць табе блазнам калысніка.

Сідар МАКАЦЁР

мадзяніна, 2. кучка зваленых у беспарадку прадметаў, 3. надзейная апора, 4. сцэничная спецыяльнасць Валянціны Ласкевіч, 5. самалёт без крылаў, 6. шчыльныя вароты, 8. зашклённая шафка для абразоў, 9. левы прыток Амура, 10. насякомае з джалам, 14. верхні стык двух бакоў страхі, 16. бағацце, маёмаць, 17. сузор'е с Спікай.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складаўся літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлоўць у рэдакцыю правільнай рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 51 нумара

Гарызантальна: грэчка, бяроза, расада, ліса, Чыжы, пладаножка, маяк, гамма, Крынкі, ланцуг, прамер.

Вертыкальна: граблі, кара, бяды, заляжы, Салжаніцын, сапляк, Чыкага, магіла, маўзер, круг, Кіпр.

Рашэнне: Адам Плуг.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластока і Каціміру Радошку са Свебадзіцаў.

сёды падпісалася трыма крыжыкамі. Аднойчы, аднак, падпісалася яна трыма кольцамі.

— Ад чаго такая змена? — здзіўляюся пісьманосец.

— Я выйшла замуж, дык трэба было змяніць подпіс.

* * *

— Вы забылі заплаціць, — затрымлівае выхадзячага з рэстарана госця афіцыянт.

— А я і natое піў, каб пра ўсё забыць.

* * *

— Прыйдзі к нам на абед, — запрашае сябар сябра. — Маём новага сабаку...

— А не пакусае ён мяне?

— Хочам гэта праверыць.